

Leven van Sinte Lutgart

Broeder Geraert

editie M. Gysseling

bron

Broeder Geraert, *Leven van Sinte Lutgart*. In: Instituut voor Nederlandse Lexicologie (samenstelling en redactie), *Cd-rom Middelnederlands*. Sdu Uitgevers/Standaard Uitgeverij, Den Haag/Antwerpen 1998

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/broe021mgys02_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

[Eerste boec]

405 ende was hem genomen al sijn goet
 Dies selfs uerd[ient] hi so wïed noch doet

**[7] Wie dat haer [dfolc schegen] quam doen si weder qu[am] te
 sindtrud[en ende wie si die confu]sie wende**

[Doen si corten tijt daer na k]erde
 [tote sintruden wed]er te perde
 [met eneghen harer c]napen di haer
 410 [uolghden ende] si quam daer
 [ende haer de liede] wordden gheware
 [wart daer groet g]heloep om hare
 [.....ue]rmeed
 [.....] reet
 415 [.....]
 ende leid[e]
 ende nam hae[r wile]
 van haern anse[ine]
 ende sprac met gro[te]
 420 cristum gods s[one]
 O alte onno[sele here]
 edele s[cone]
 [.....]
 nochtan [.....]

- 425 v waren v cleder vt ghedaen
 daer na word[i ghe]bonden saen
 aen de coll[umne ...] ende bloed
 daer sch[ande af] wert groet
 [.....]
- 430 met purp[ren mantele]
 waert oec gh[ecroent met crone]
 van dorne di wa[s]
 Aen den cruse hin[ghet ghi ...]
 O lieflec here [.....]
- 435 want ic mi[.....]
 dat ic [v]
 [.....]
 [..... na] v.
 [Nv hoert hier] wonder uoert.
- 440 [Doen was uolbr]acht dees woert
 [dfolc dat] daer was comen
 [ginc wech] met cleyner uromen
 [.....] anschijn
 [.....] sijn
- 445 [.....]
 [..... e] toe

ye lants so meer in g[ode]
 daer moet ons allen god im[mer ...]

**[8] Wiedwijs datse ons vrouwe tro[estte doen si] haer van sulker
 nonnen waerde ont[sach]**

DOen schied si haer van alle sprake[n]
 450 ende troest der liede, ende ginc har mak[en]
 ende bereiden, ende daer na staen
 wie si den hemelschen troest m[ochte ontfaen]
 maer sulke ionfrouwen w[aren daer]
 die haer nyen waren [.... uoer waer]
 455 ende die beneden hae[r strenge leuen]
 om datsi daer [in achter bleuen]
 [e]nde si hae[r doeghden nyen mochten uolghen]
 so waren si op haer uerbolghen ...
 Doen spraken de gene dient was leet
 460 beid di wile dat haer es heet
 laet haer hebben haren loep
 et dunct haer sijnde noch gu^oet coep.
 namaels alst haer es uergaen
 so seldi sien datsi bestaen
 465 met scanden sal weder dat leuen
 datsi sotteleke heft begheuen

[Alse doen l]utghaert hoerde
 [deser ion]frouwen sodenegh woerde
 [dee]d si waerlec als de uroede
 470 [ende] ontsach haer met omoede
 dat dad mochte werden waer
 dat de gene seiden van haer
 [di] ouder waren dan si van iaren.
 [Alsi d]aer af sus was in varen
 475 [toende lutg]haerd haer di edele di urye
 [di ghebenedide mag]ht sinte marye
 [ende seide lieue] dochter mijn
 [dat ghi ureest] dan sal niet sijn
 [dat ghi in sonden we]der selt [uallen]
 480 want ic sal v bescermen van allen
 dinghen di v moghen verleiden
 en sal v uesten in salechheiden
 Ende in v en selen nyet
 de werke der gracies mindren yet
 485 maer van daegh te daghe so sal
 v krone wassen ende v gheual
 ¶ Dat was een clere seker gelouen
 dat men sal begeren bouen

- [alle goede uan] ertrike
 490 [.....] een gelike ...
 [.....]le alsi
 [.....] vri
 [.....]
 [.....]ge onlede
 495 [.....e]n was doe
 [.....]jec toe
 [.....] simpelheide
 [.....] herten ende seide.
 [.....]er nv
 500 [.....to]et v
 [ic s]al sciere ontcommert sijn
 [dan] sael ic comen vriendeken mijn.
 [nv] hoert uan haer groet simpelheit
 [ende] van gods ghenadechheit
 505 [si] vantten ghereet op alle stat
 [th]en orbere dat si hem bat

[9] [Wie] dat har sinte katerina oppenbaerde

[S]inte katrine die bescermersse
 des cloesters es ende patronersse
 [uerscheen haer tien selu]en tide

- 510 jn groter cleerh[eit]
 daer si lach i[n]
 ende bat me[t]
 al sise s[ach]
 [.....]
- 515 Doen sei[d si lieue dochter mijn]
 gheloeft d[at de here sijn]
 gracia in v im[mer meren sal]
 dien gi mint toe[t]
 hebt loen ond[er alle die maghde]
- 520 die groet s[al sijn]
 Dit seid[si den predekeer]
 di in latine dit maecte, eer
 si hier van desen ertrike scied
 maer sien wouds hem seggen ni[et]
- 525 so dat hise moeste besweren
 metten sacramente ons heren
 doen seidsi de waerheit daer af
 alst haer god te kinnene gaf.
 ¶ Ende op dat in twere minschen mon[de]
- 530 dat woert der waerheit bleue ende [stonde]
 so uer[scheen sinte katrine]

- [en]en heileghe[n wiue in cl]aren scine
 ende sprac haer [toe dusde]neghe waer[t]
 kiest ende nemt de[dele] luthgaert
 535 toet ener voersp[rek]erssen, ende daer
 toe, toet eenre m[oede]r, voer waer
 si sal uercrighen lo[e]n mi ghelijc
 ende stat daer toe int hemelsche rijc ...
 ¶ O ghi werde ionfro[u]wen van mielen
 540 ualt opt derde ende ga[et] knyelen
 aen roept met he[rten] dees heilege maght
 Eest dat ghi hae[r ern]stelec claght
 [v]wen noet w[aer so ghi ga]et
 [.....]
 545 [..... v]t alre n[ode]
 [si heft mac]ht uoer gode
 [.....] bidden ende gheb[ieden]
 [... ra]d ic alle den lied[en]
 [dat sise met] herten roepen [ane]
 550 [si sal v h]elpen, Ende ic ma[ne]
 [v ionfrowen u]an mielen sunde[r]linghe]
 [.....]nen alle ding[he]
 [..... ert]rike mach [ghescien]

[d]at ghi v [huedet uan allen] dien
 555 dat v ma[ch scaden ende] vre zielen
 Oec bid ic v [ionfro]uwen uan mielen
 dat ghi sinte [luthg]arden aensiet
 wat exemple d[at se] v liet
 ende wie si wand[elde] onder v
 560 ende kerd u herte [t]e hoer wert nv
 ende volght hoer na in alle doeght
 also verre als g[h]i moeght
 daer v macht e[s a]lte cleyne
 daer sal v hel[pen die] maghet reyne.

[10] Wie dat men[se sach han]ghen in de locht

[.....]
 565 [..... n]och mer [.....]
 [.....]en dan ic no[ch ...]
 [..... i]c noch heb bescr[euē]
 [.....] profenes daer [af geuen]
 [.....] een scoen mira[cle]
 570 [.....] was beide urien[t]
 [opten] heileghen sincs[en daghe]
 [int coe]r daer mene[ghe]
 [ionfrouw]en songh[en veni]

creator spiritus [w]art si
 575 op uerhauen van der erden
 wel twe gelach[te met g]roter werden.
 ¶ En was geen [wonder dat lu]thgaert
 ghevu^oer[t wart ten hemele w]aert
 want si was altoes daer inne
 580 beid met herten ende met sinne
 ende was hoger dan ertrike
 want si besat dat hemelsche rike
 na dien dat hoer geloefde ihesus
 died thsinen vrienden sprac alsus
 585 alled stat di v uoet sal sporen
 sal v sijn ende sal u toe behoren.
 metten voete daer men versteet
 de begheringhe met so screet
 si in hemelrike uoer waer
 590 sonder spacie der stat die daer
 tuschen was ghelegen , ende si
 clam ende spoerde de maghet vri
 lichameleke na haer macht
 met gu^oeden gepense ende heileger gedacht
 595 den hemelle so hi naest mochte

daer hi genuecht[en] vant ende sochte.
 ¶ Salech was dan d[e]r urouwe name
 van groten m[irac]len , want har lichame
 ende har zi[ele waren] verblijd
 600 ende had[den in gode groet io]lijd

[11] Wie dat men sach eens nachts dat dad clere sonneschijn op hoer quam scynende

DEes miracule di ic nv lere
 si was vermeert doen alte sere ...
 ¶ Also als har geloefde gods moeder
 so wart se van dage te dage uast goeder
 605 ende nam in allen doghden toe sere
 ende offerde har seluen onsen here
 ende quelde ende machereerde har lijf
 met swaren uastene dat heilege wijf
 ende van gebede so en liet
 610 si haren geest verslappen nyet.
 Ende op dat in der sustre sin
 bliuen en soude meer noch min
 the harwert op ertrike enech quaet waen
 dise the begripene plaghen saen
 615 so chierde god sine werde brued

[met groten miracle]n al vd ende vd ...
 [..... selue]n tide
 [..... uerr]e ende wide
 [..... ma]cht [inne]
 620 [....]cht [.....] al binne
 [d]at liecht en w[as nie]t in har allene
 maer et meerde o[ec in] de gene
 geestlec gracia di dit [s]aghen
 des salmen met rechte te wonder gewagen.

**[12] Wie dat har god gaf [de g]racia dat si de sieke genas Ende
 namaels gaf hi [har da]t si hoeren soutere al verst[ont]**

625 [S]i doeghde s[ere dat gro]et liden
 [de verzen 626-636 zijn verloren]

dan si deden di leden [.....]
maer god hi gaf ha[r de genade]
[te g]ensen ende gen[esen dare]
640 dit ouel[e] hare
di se in har[en gebede s]ere
beletten, so sp[rac] si tonsen here
wat sal mi dees gracia ende dees genede
daer met dat ic vt minen gebede
645 dic werde belet[d,] ay here nu du^oed
dees gracia van [mi op] datd v dunct gu^oed
ende nemse [weder in der] manyren
[de verzen 648-659 zijn verloren]

- 660 ende sprac toet sier[e brued]
 wat wildi uoer [dees gracia ontfaen]
 Dat ic spracs[i moghe uerstaen]
 minen sou[ter]
 [o]p da[t]
- 665 thehant [gaf hi har] dat si bat
 want tijr tijt [gel]oefdmē dat
 datte ionfrouwe wijs ende goet
 haren souter cleerlec uerstoet
 ende also vele cle[erl]eker al si.
- 670 den genen alt[.....]
 di se metter [godlek]er rayen
 beschee[n ende dede h]ar blay[en]
 [m]aer daer na [dochte har] dare
 dat si in der gra[cien di h]are
- 675 god gaf, nyen toe [nam] also sere
 alsī begerde, sei[d si] o here
 wat maeght mi st[ae]n in staden wat
 dat gi mi hebt g[ege]uen dat
 ic der scrifturen [heim]elecheit kinne
- 680 di ben een nonn[e plom]p uan sinne
 ende een dorperl[eke da]er toe
 [w]at wildi spr[ac god] haer doe

[wat begherdi in] uwen sin
 [ic wille sprac si] meer noch min
 685 [.....sij]n also
 [.....]e vro
 [..... maten]
 [dat] ghi vs her[ten] wilt saten
 [t]he miere herte[n ende] ic in v
 690 mijn herte besitte altoes ende nv
 ende dat mijn herte van v si
 altoes besceermt [en]de seker ende vri.
 [D]oen was daer g[edaen o]nder hen tween
 [een we]ssellen [van herten ende] een
 695 ver enen m[ede van] tween geesten
 met urouden e[nde g]roter feesten.
 Een ongescapen [gee]st wast deen
 maer dander ge[scap]en , van dien tween
 wart een geest [oue]rmits de cracht
 700 der graciën god[s di] daer met wracht
 Ende dat es dat d[apost]el seght
 di aen gode sij[n herte] leght
 hijs met hem [een gee]st, nv hoert
 jc sal v wo[nder tell]en voert

- 705 Also alst amme te hu^oedenne pleght
 dat kindeken dat inde wiege leght
 ende pleght de vlieghe van hem te we[ren]
 met enen quesspele dat si hem nyen d[eren]
 also huedde hars h[er]ten doere
- 710 cristus ende s[tont] daer altoes v[o]ere
 [dat die cr]anke coringhe nye sint
 [se m]ocht storen nyet entw[i]nt ...
 [w]at wonders wat nves wa[s] daer gescied
 van ouds so sprac de gen[e d]ied
- 715 wel wiste dat na soud [ges]cien
 Di v ruert hi rurt oec [da]t sien
 van miere ogen, da[t spr]ect hi dye
 niet ligen en mach [noch] en loegh nye.
 wi hu^oeden ons ogh[en al]s ghi wel wed
- 720 meer dan enech [ander] leet
 [wa]t wonde[rs da]n dat ons here
 [luthgarden ziele h]uedde sus sere
 die hi g[eliken sinen o]ghen woude
 jc seid min [dan ic se]gghen soude
- 725 Elke geloeweghe s[iel]e si es
 werdere sijt dies harde ghewes

dan cristus ziele die verblindde
 jn der doed doen hi nam inde
 en[de] doen hi sijn ziele ende sinen lichame
 730 offerde g[o]de uoer onse mesquame.

[13] Wie datse hoer[de ee]n stimme datse vten swete stund[e]

Tyen seluen tiden d[ar] doen si
 n[o]ch teder was de mag[het vri]
 van li[ch]amen ende oec een kint
 geuyelt [o]p enen nacht omtrint
 735 der mett[en]tijt al sonder waen
 dat haer [een] groet natuerlec sweet quam ae[n]
 ende want h[ar d]ochte in haren moed
 dat haren lic[ha]me dat sweet was goet
 so settes in h[ar] herte dat si
 740 van mettenen [sou]d bliuen daer bi
 dat si the star[ker na]mals were
 the dienenne h[aren scepp]ere
 Alsi dit dachte h[oorde si]
 een stimme dise[ide wat leghet ghi]
 745 staet op teruae[rt wat dra]di hier nv
 ghien moght m[et s]wete becommeren niet v
 gi moet nv penitencie doen voere

de su^onderen di ligghen in hoere
 onreyn su^onden, alsi dit hoerde
 750 wart si ueruee[r]t van desen woerde
 ende stont oppe [do]en teruaert
 ende ginc haest[ele]c ter kerken wae[rt]
 doen mettenn[en wa]ren begonnen sa[en]
 daer quam [schege]n haer gegaen
 755 cristus aen [dat cru]se ghenyed
 besprait m[et bloede,] ay nv besie[t]
 wat hi no[chtan dee]d den kind[e]
 so moeg[hdi weten d]at hise m[inde]
 doen x[pistoc hare al]sus ieg[hen]
 760 [q]uam [.....]c doer[sleghen]
 [d]eed h[i sinen arm har[de s{aen]
 [u]an d[en cruse daer hi a]en
 [w]as [gheslaghen , doen helsed]ise [...]
 [ende] s[ette haren mont aen die wonde]
[de verzen 765-768 zijn verloren]

- ende nam [.....]
- 770 [u]romer in gods diensthe aln een.
 [D]e gene died doen van har hoerden
 [e]nde died proefden ende becoerden
 [si] seiden datte speke[l]e van
 [ha]ren monde, was [sue]ter dan
- 775 [en]ech honech ende sm[ac]te bat.
 [ay] suter dan hone[ch w]at wonder was dat
 [der] bruet lippen [geliken e]nre raten
 [met] honeghe ge[vult di v]termaten
 [suet]e es, wa[nt si ouer ul]oyen
- 780 [uan s]uetechhe[iden ende besp]royen
 [metten h]onege d[er godlecheit]
 [ente]n melk[e der minschlecheit]
 [die dar] uloy[en vte cristus mont]
 [.....] da[.....]ont
- 785 [.....] si [.....] inn[e]
 [.....]en
[hoofdstuktitel en verzen 787-788 verloren]
 [.....] alstille

- 790 di hem liet cru[sen] om sminschen wille
 ende alsijt langh h[ad] aen gestaert
 sloech si haer o[ghe]n toe teruaert
 ende dan ontsenk[en h]ar al har lede
 op derde also alst [dan]yel dede
- 795 so dat si nyet op [har] uoete
 en const gestaen [di io]nfrou soete
 [e]nde in der cranch[eit dar] si lach neder
 so wart si in den [geeste] weder
 op geuoert dies s[i dick]e plach
- 800 daer si ihesum xpistum [sach]
 metter wonden sier re[cht]er siden
 al bebloed, ende in dien t[iden]
 so soegh si me[t] hars her[ten] monde
 so groe[t] sute[c]hheit in de [w]onde
- 805 dat har dae[r] na uoer wert meer
 scaden en m[och]t noch dogen no[c]h se[er]
 Want et geu[iel] sulcwile daer m[ede]
 dat si suaer[lek]e had den rede
 ende opten selu[e]n dach datse liet
- 810 de rede, soen [b]eidese langher nye[t]
 sijn stont van haren bedde teruaer[t]

als ocht haer ny[et e]n hadde ghedaert
 ende ginc the chor[e n]acht ende dach
 ende the conuente [als]i plach
 815 ende sanc ende loefd[e h]aren scheppere
 sonder enege s[uar]nesse ocht dere

**[15] Wie dat har sin[te ian] ewangelista in eens ars gelike [ende wa]t
 har vertoend was uan [heme]**

TEnen ged[inkene] der uisionen
 di niet d[eren e]n mach noch hon[en]
 di onverg[enkele]ke was, daer
 820 sinte ian [gelike]t es d[i]en aer
 die deuw[ang]elie vt gods borst
 dranc, [dat] was een selech d[o]rst
 the ge[din]kene als ic sede
 daer [si] har becu^omm[e]rde mede
 825 [s]o o[pp]enbarde har di a[e]r
 [d]ies uederen dat bli[ked]e[n] so claer
 [en]de [d]i so scoen was e[nde so] fray
 [ende] daer vt dat voer [al]soedenech ray
 [d]at van der cleerhei[t d]i hi gaf
 830 [d]e werelt al uercler[en] mocht af.
 Alsi dees visionen su[s] sach

so wonderes haer meer dan ic mach
 gespreken, maer si beidde nochtan
 dat god soud m[a]ten als hi wel can
 835 met sier genad[en] ende met sier graciën
 de bliscap van [die]r speculaciën
 na dat har og[hen] mochten vaen
 teruaert so [wast] also ghedaen
 ende dat si gee[rd ges]cied har schiere
 840 want van d[er uisionen] de manyere
 wart ghem[aet teha]nt in haer
 daer sach [di ionfrouw]e dat di aer
 leid sine[n bec in haren] mont
 [e]nde verv[ulde daer ter stont]
 845 [h]aer her[te ende ... oe]c hare[n]
 [si]n , m[et enen also] clar[en]
 [li]echt[e, dat die heimeleke di]ng[he]
 [uer]li[echt worden sunderli]ng[he]
[de verzen 849-853 zijn verloren]
 also als god uan hemelrike
 855 sprac toet moyses [s]inen knecht
 datten en geen minsche slecht
 sien en mach ende d[ae]r na leuen.
 nv steet hier uoe[rt v]an har gescreuen.

Also veel starcle[ker a]ls di aer
 860 dat vat hars he[rten b]jewaert uant daer
 [e]nde vte gherec[t uan b]jegeringhen
 [e]nde van allen s[ubtilen d]inghen
 [al]so uele the [rikeleke]r
 [s]chiep si me[t hars herte]n eker
 865 [vt]er riuye[ren der sele]cheit
 [met] grote[.....]der arbeit
 [na] dien so [.....] lutgar[t]
 [...] was [.....]ech nam[...]
 [... s]pra[c]
[de verzen 870-875 zijn verloren]

[t]he latine heft bescreuen
 [s]o dat hem dochte dat hi ware
 [o]ncuestech ende plomp schegen hare
 [d]e diepe questien di s[i] ontbant
 880 [ende] daer si den sin af [ua]nt
 [ende] die behindege sub[til]e tale
 [die] di gehoerd hadd[e hi]en had nyet wale
 [doef] ghewesen yet [lanc so]nder
 [he]m en hads gehad [groet w]onder

[16] [Wi]e dat har dochte [dat har ha]nde vlouden [ende] liepen wonderlek[e ouer uan ol]ien ...

885 Et was een st[at in hasspengo]uwe
 di loen hied [daer een ionfro]uwe
 een clusennerse b[eneuen]
 woende uan do[ghdeleken leue]n
 die gode dien[de]
 890 daer om was [lutgart]
 met deser clu[senersen]
 .xv. daghe w[oende si bi hare]
 daer geuiel h[aer tier stede]
 dat si so sere n[a haren ghebede]
 895 der suetechhe[iden wart ghewaer]

dat si de clussenerse toet haer
 riep, al sonder beiden tehant
 ende toend ha[r] de vinger uan hare h[ant]
 ende loecse ua[n] een ende seid toet har[e]
 900 nu siet mij[n s]uster hoe wel ic ua[re]
 hoe dat m[et m]i werct mijn he[re]
 O suster mij[n si]et wie sere
 mijn vin[ger u]loyen uan olyen [nv]
 waer af [dat com]t dat segghic v
 905 Dat co[mt dar af da]t ic van binnen
 van g[racien ende] gesteleker minn[en]
 ben [ouervloed]echleke
 ver[vult die ic] sekerleke
 bin[nen nien ca]n besluten
 910 si [moet uloyen] alsus buten.
 D[.....] was har so wale
 d[..... des]er tale
 [.....]e manyeren
 [..... gaen] ende kyeren
 915 [.....] oppenbare
 [..... i]c dronken ware
 [.....] hier ende daer

[..... wes]en ghevu^oert uor waer
 [.....r] iolyuechheid ...
 920 [..... e]est dat si gheleid
 [.....r] van den wine
 [.....] the sine
 [.....]n den bruedgoem
 [..... neme]n ware ende goem
 925 [..... v]an allen quade
 [.....]r h[ar] so sine ghenad[e]
 [.....] bru[edg]oem hier so socht
 [.....] vuer[de t]he sienre b[r]uloch[t]
 [dar si] euwele[ke sa]l sijn ver[b]lijd
 930 [sonder] inde ende [so]nder tij[t]

**[17] [Wie da]t si twee g[etu]eghden d[at] op har hoe[d een] [gu]ldene
crone w[ar]t ges[et d]oen mense wij[dde]**

[E]nde om dat d[i] mag[he]t rene
 begerde te d[ie]ne[ne] gode allene
 [s]o hadse geerne [al]te[h]ant
 [g]hewijd geweest [ua]ns bisscops hant
 935 [e]nde et geuiel daer [na t]heruaert
 datte besscop uan [lud]eke huart
 vele nonnen verg[ed]erde die hi

soud consecreren, so [.....]
 daer wart gebracht [lutgart]
 940 onder de maeghde so [.....]
 Ende doen van ludeke [di besscop]
 [a]ldien meghden sou[de setten op]
 [h]aer hoed ghewra[chte crone]
 [t]enen tekene dat [hen di hemelsche crone]
 945 [da]r na soud wer[den gegeuen]
 [op] datsi uolstonden [i]n d[it leuen]
 [d]aer geuielt dat [q]uam [lutgart]
 [d]aer onder dan[der] inde [ordene teruaert]
 [d]aer [w]art en h[eile]gen sim[plen man]
 950 die dae[r] bi stont [g]hetonet [uan]
 gode cle[er]lec da[t d]ie besscop
 een gro[te] guld[en]e crone op
 haer hoed [set]te [d]ar hi haer m[ede]
 groet ere [uo]e[r] dander dede
 955 doen ween[de di s]elue man metd[ien]
 dad alle de [liede h]adden ghesien
 ende ureghde [ene]n prister di daer
 bi stont met[ten] andren, waer
 om dat huwa[rt] di besscop

- 960 luthgarden der urouwen sette op
 haer hoed een gulden crone allene
 dat hi den andren nyen dede gemen[e]
 Doen spotte met hem de priester want [hi]
 hier af nyen [w]iste ende sprac, hebd[i]
- 965 oghen yagh[i ha]rde scone.
 Gi weent d[at si] een guldene cro[ne]
 dat al de [liede sie]n oppenbaer
 dat si li[nen es uo]er waer
 Doen s[u]eg[h di heil]ege man ende lo[ech]
- 970 want [h]i me[rcte w]el watd droec[h]
 Et b[et]eken[de dat si] the lone
 heb[be]n soud[e he]melsche crone
 die [o]ns here [den mi]nsche geeft
 di [d]aer na op [ertri]ke l[e]eft.
- 975 m[en] hadde twe [ghetu]ghen daer
 [van] desen dinghe[n uoer] waer.
 [na] dit wonder so [uolghden] noch na
 [me]re wonder dae[r ic t]oe va

[18] [W]ie dat si den lamme god[s uolc]omeleke uolghde na

- Uolcomeleker u[olg]hde si
 980 in allen dinghen d[e] maget vri

den lamme na hier na , ende hinc
 hem ane waer so dat hi ginc ...
 Eest dat wi den wech ons heren
 [o]mu^oedech predeken ende leren
 985 [s]o siet also omu^oede[ch w]esen
 [l]uthgarden als wi [hor]en lesen ...
 [Si]e wi den wech d[es er]moeds aen
 [so] mogh wise als[o erm u]erstaen
 [dat] si nyen peyns[de om dat br]oet dat si
 990 [da]ghelijcs at de m[aghet] ur[i]
 [n]ochtan dat si d[aghelijc]s m[et] haren
 [h]anden arbeidde [sonder] spar[e]n ...
 [E]est da[t] ic oec d[en wech] aensy[e]
 [d]er ontfarme[chheit] soen sag[i]c nye
 995 ontfarmherte[chheit] danne dar was
 daer ic no[i]t af [hoerde] ocht las ...
 Eest dat ic oe[c den w]ech ons her[en]
 in tribula[cien ende d]ogene wil ler[en]
 so vind ic o[ec dat] luthgart pien[de]
 1000 ende datsi har[en lic]hame traihiend[e]
 jn uastene in [bid]dene ende oec mede
 jn penitenci[en] die si dede
 die so groet e[nde] oec so swaer

- was, dat mense the rechte daer
 1005 [om] sal prisen sere ende louen
 [lutgart u]erhoghde ende ginc bouen
 [... alle m]anne ende wiue
 [..... a]n haren liue
 [.....] haren
[de verzen 1010-1012 zijn verloren]
 [...]v[.....]
 [da]t d[.....]
 1015 [...] was [.....]
 [e]nde so sin[...]
 [d]at men [.....]
 [d]at men [.....]
 [i]n allen d[.....]
 1020 [s]o uolghd[e]
 sinte pete[r]
 magdalene [.....]
 maer ets een [.....]
 dat si hem ni[en]
 1025 maer met lut[hgarden]
 den lamme na [.....]

van herten ende van lichame waren
 met dier geselschap eest goet v[aren]

**[19] Wie dat men sach dat har cris[tus in eens] lams gedeente lieflec
 toe ge[loech]**

- Ende want si dl[am]
 1030 dat si he[m]
 [e]nde v[.....]
[de verzen 1032-1033 zijn verloren]
 [.....] ende [...]
 1035 [.....]e
 [.....] dare
 [..... katr]inen dan [...]
 [..... op]ten urid[aghe]
 [..... uro]uwen ere
 1040 [..... e]nde sere.
 [.....]n allene
 [..... m]aget rene
 [..... u]ers sanc
 [..... s]uete geclanc
 1045 [..... her]e van hemelrike
 [..... la]ms gelike
 [..... s]o dat dad lam

vriendelec sijn uoete nam
 ende sette sijn enen uoet uoer waer
 1050 op har rechte scouder daer
 ende sijn andren uoet sette hi
 op haer slinke scoudre daer bi
 ende dat hi leide sijn heileghen mont
 in haren mont ter seluer stont.
 1055 Daer vt so trac de maghet urye
 al sugende so sueten melodye
 di vter borst so suete quam
 dat men dgelijcs noit en vernam.
 Ende want de nonnen wel hoerden dat
 1060 har stimme in den uerse ueel bat
 ludde dan si te ludene plach
 so merct men wale ende sach
 dat groet miracle god daer dede
 Daer de herten worden mede
 1065 mettyen sanghe beruert so sere ...
 ¶ daer met deed har god groet ere.

[20] Wie dat si priorinna was ghemaect ind cloester wan sinte katerinen bi sintruden

Ende want dat liecht niet sculen en mochte
 onder dfat dart nyet en dochte

waest opten kandelere gesed
 1070 daer si schijn nien wordde beled
 maer daer sijn luter scijn ende claer
 alden lieden word oppenbaer.
 In sinte katerinen cloester dar inne
 wart si gemaect doen priorinne
 1075 met gemeinen ouer een dragen
 want si abdissen te hebbene nyen plagen
 ende want har dochte dat men dar mede
 grote pilecheit haer dede
 so wart si dies te rade dat
 1080 si soude verwandelen wille ende stat

**[21] Wie dad cristus sijn hant daer tussche leide doense dabd woud
 cusschen. Ende wie sere dat de ionfrouwen van ordenen scuwen
 souden der manne cussen.**

JN midden dien tijt so quam geuaren
 dabt van sintruden met groter scaren
 van der concilien generael
 daer paus was ende besscop ende cardinael
 1085 te sinte ians te lateraen
 ende also uollec ende also saen
 als de nonnen van sinte katrinen
 vernamen dat hi quam met sinen

gesinde, ontfinghen sine algader
1090 als haren gestelegen vader
met processien ende met eren
ende met loue ende glorien ons heren.
Doen ginc hi inde kerke ende sprac
sijn ghebed, ende daer na trac
1095 hi inde capitle ende riep tesamen
dcouent te male di alle dar quamen
Ende also als doen was de sede
onder eenvuldeghe liede so dede
de abd har gestelege uader
1100 ende custe de nonnen allegader
Daern deed hi niet behuedlec inne
maer doen hi woude de priorinne
lutgarden cussen ende toet har quam
ende sine wederstont, so nam
1105 hi, har hande ende hiltse bede
Als hi den andren nonnen dede
daer deed hi har gewoud, maer si
leed alsi mochte, ende daer bi
so leide god dies hem onderwant
1110 te middewege daer tusschen so sijn hant
dat si van dien cussene nyet

en geuelde daer si yet
 en twint beruert mocht wesen aue
 dat was sekerlec gods gaue

- 1115 ¶ Daer om so scaem hem di onreine
 sede, di nv es so ghemeyne
 datte manne cussen de wiuen
 ende weenen dat sonder sunde mach bliuen
 ende willent bedecken als ocht sijt daden
- 1120 van vriendeleheiden ende van genaden
 ende segghen dad geen sunde en es
 et es groet sunde sijt seker des
 est oppenbaer eest heymeleken
 ets sunde metten monde geneken.
- 1125 Gi ionfrouwen ic wil wel dat gi wet
 Een man mach cussen en ionfrou met
 sodeneger meiningen si doen daer bede
 sonder twiuel hoeft sunde mede.
 maer si willen har dolinghe
- 1130 bescudden met sinte pauels leringe
 want di apostel sinte paulus
 hi scrijft toten corinthen alsus
 Gruet v spreect hi onderlinghe
 met heilegen cussene, dit sijn de dinge

- 1135 daer met dat sijs wenen ontgaen.
Dat woerd salmen alsus verstaen.
De manne selen cussen de man
de wiue de wijf, als wi uan
sinte augustine hebben gheleert
- 1140 die dit woert alsus exponeert
anders gaue de apostel ons heren
ocsuen toncuescheiden woud hi dat leren
die ons elre oec geeft raet
dat wi ons nyet van der daet
- 1145 en selen pinen te huedenne allene
maer oec seel wi ons hueden rene
uan aller quader gedeenten moten
daer hen de liede aen mogen stoten.
¶ Dunct v dat yet hebbende wel
- 1150 quade gedeente ende quaet bispel
daer met tastene der lichamen
werdden besmet de herten te samen
Ende vergaue god vergaue
dat daer nyet anders en quame aue
- 1155 so dat de lichamen bleuen rene
ende di herten besmetd allene
maer daer dies tastens vele werd

geuallet dicke datmen voert terd.
 ¶ Sinte augustijn di grote lerere
 1160 hi uerbiedet alte sere
 jn der canoenke regule dat nyman
 den andren langhe en sal sien an
 noch urouwen de manne noch man de urouwen
 ende datmen om sodenech staren ende scouwen
 1165 daer men di ogen in een leet gaen
 ende lange leed met genuchten staen
 dat men dies plegen. werpen sal slecht
 vter moenke geselschap dats recht
 want al es met lichamen een man
 1170 verre van enen wiue, nochtan
 wilt hise aenstaren met quader begerten
 hi wert dar af besmetd uan herten
 ende es v oge oncussh, wet wale
 so es v lichame oncussh temale ..
 1175 ¶ na dien dat men met siene so saen
 quade coringhen mach ontfaen
 wat mach den genen dan ghescien
 di dandre nyet allene en aensien
 maer vergedren oec metten monde
 1180 ende geuen den andren stat ende stonde

te helsene te cussene te tastene van neder
 toet bouen, ouer al hier ende weder
 ende werden so ontsteken van binnen
 dat si gode noch siele en kinnen
 1185 ende begaen met tastene dan
 datd nyman nyet wel ontsuldegen en can
 en si veel arger dan de daet
 nochtan eest een ende dander quaet.
 ¶ In een boec dat sunderlinghe
 1190 dboec heed uan der naturen der dinghe
 jn dat boec so seght plinius
 dat een vesch es heed clausius
 die de hingenen uan achter ontwe
 bijtd di gespijst sijn in de ze.
 1195 met desen uesche so sijn ons de gene
 betekent, di sunderlinge ende gemene
 de werke scuwen der oncusheit
 als ocht sise hadden leyt
 ende weren quaet daer to te bringene
 1200 want si scuwense als een hinghene
 maer de genuechte begerense als spise
 ende staen daer na in menegerande wise.
 Dese scinen versmeden oncusheit

ende scinen minnende reynechheit
 1205 maer si uallen te menegher stonden
 met cussene met tastene in mere sonden.
 van sustenegen lieden heft paulus gescreuen
 datse ons here heft ghegeuen
 in enen verkerden sin temale
 1210 dat si doen datte, dat nien vuegt wale
 ¶ Daer om soud ict wel toe bringhen
 met redenne maer et soud verlinghen
 dat si gelijc sijn beesten ende diere
 ende onreynre dan poityere
 1215 ende dat si in den heileghengeest
 blasfemereren, dats aldermeest.
 Dees doen der reynechheit groet scande
 ende sijn seker haer viande
 maer si geberen als ocht si waren
 1220 haer vriende, si en sijn nyet twaren
 ¶ O edele bruet ons heren o maght
 gi wie dad sijt dier reinecheit behagt
 ende di maghdomlec suverheit mint
 siet ane lutgarden dit reyne kint
 1225 ende laet v eysen van sustenegen stucken
 ende hued v van der manne tucken.

Wild v yman cleyne ocht groet
 cussen, ocht steken in uwen schoet
 sijn hande, ocht oec tasten v borste
 1230 ocht di v elder genaken dorste
 sputenne voert cussen in sijn ansijn
 dat radic v o dochter mijn.
 eest dat v yman tasten wilt
 daer schegen si v vuest en scilt
 1235 credse ende slaetse van v ghereet
 en scames v nyet maer sijts gemeet
 Daer jnne soen seldi nymanne scone
 noch gesteleke noch wereleke personen
 want also als manne ende wijf
 1240 hebben orlof dat si haer lijf
 jn der noet mogen verweren
 als men hen aen har lijf wilt deren
 also moeghdi wel wederstaen
 di v onhoueschlec tasten aen
 1245 ende moeghse in haer anschijn slaen
 doedijt dats harde wel ghedaen
 daer met so maecti dingele vro
 dat ghi vwen maghdom bescermt also.
 En went nyet dat di manne sijn knecht

1250 ons here gods maer sduvels slecht.
 En went nyet dat si sijn gesteleke
 maer vlescheleke ende besteleke.
 En went nyet dat si sijn na volgeren
 der cuscheit ocht dat si dier begeren
 1255 maer si sijn onreyne vule leckarde
 ende poityire ende gholiarde...

[22] Wie dat de weerde luthgard van sinte benedictus ordene voer jnde grauwe ordene

JN sinte katrinen cloester daer
 was lutgart nonne wel .xij. iaer
 tier tijt was daer een heilech man
 1260 di van lyre hied meester ian
 vten besdom van ludeke was hi
 heylech ende salech so docht hi mi ..
 hi kinde haer heilech leuen, ende bat
 haer sere dat si liete de stat
 1265 ende dprioreit dat si besat
 als prelaet, ende maende har dies dat
 si, in een cloester uan nonnen soud uaren
 di van der ordenen van sistyaes waren
 ende want si nyen conste walsche sprake
 1270 soen scheen sijs nyet wel tegemake

- ende voer int walschelant wonen node
 maer si hadde eer te herkenrode
 jnt cloester dar diedsche nonnen waren
 van der seluer ordenen gheuaren ...
- 1275 ¶ Doen sprac har god toe ernsteleke
 ende seide, ic wil dat indeleke
 dat ghi vaert te hawirs wert
 stoiteleke ende onververt
 en doedijs nyet so wet dat wale
- 1280 dat ic v sal begheuen themale ...
 ¶ Doen dit der heileger kerstine wart cont
 datd met lutgarden alsus stont
 dier leuen dat ic oec heb bescreuen
 Om dat si haer hier op raet woud geuen
- 1285 quam si toet hare ende seid dees waert ..
 Waer om soen du^oed di nyet teruaert
 ende vervult die dinghe di v
 van gode sijn gheheten nv
 Doen andwerdde lutgart weder saen
- 1290 ende seide dat si nyen conste verstaen
 van den lande daer de sprake
 dat were sprac si dar toe groet sake
 Doen antwerdde kerstine har tervaert

- alst haer god gaf, ende seid, lutgart
 1295 jc waer mi lieuer in di helle
 ende god daer ware mijn gheselle
 dan in hemelrike the sine
 sonder gode , daer andwerdde kerstine
 sonder twivel alte wale
 1300 si andwerdde een werdeghe tale
 jn hemelrijc metten ingelen te sine
 sonder gode dat weer pine
 maer in de helle met gode te sine
 dat waer groet welde ende en geen pine.
 1305 Haer tale was dan gewarech ende wijs
 waer xpistoc es darst paradys.
 Cristus die nyet lyeghen en mach
 sprac toten scekere doen hine sach
 hangen aenden cruse daer bi
 1310 heme, doen sprac hi gi selt met mi
 jnt paradys noch heden sijn.
 ¶ Ets clerleker dan tsonneschijn
 oppenbaer, dat op dien dach
 wat men daer toe segghen mach
 1315 cristus ziele jn geenre wijs
 voer int hemelsche paradys
 noch oec jnt erdersche paradys

- maer in de helle, daer hi op prijs
 vechten voer schegen de viande
 1320 dien hi deed beid scade ende scande
 jn dien dat hi de zielen verloeste
 di daer waren the haren ontroeste
 ¶ Ende met heme als hi voersede
 and cruse, voer schekers ziele oec mede.
 1325 ¶ Hier met pruefde hi jn deser wijs
 waer cristus es daerst paradys.
 wi seer onsuver dat weer een stat
 gods presencie maecse, dat
 si lostlec ende lieflec es bouen al
 1330 want jnte scouwene gode est al ...
 ¶ Nu merket alle na mi ende siet
 jc setdso datte helle nyet
 den paradyse simpelleke
 en can gheliken, nochtan warleke
 1335 so was har andwerdde geue en goet
 ende es ende altoes bliuen moet
 want ic soud dat kyesen eer
 ende et es the kyesene veel meer
 jn wat stade datd ware, the sine
 1340 met den god die sonder pine
 alle dinc gheschapien heft

dat inder naturen es ende left
 ende di van nymanne comen en es
 dan dat ic were sijt seker des
 1345 met enegen vergenkeleken goede dat
 gescapen es op eneghe stat
 di so ghenuechlec weer van prise
 ya in den erderschen paradyse
 ocht metten jnghelen jn hemelrike
 1350 want dat en es en ghen ghelike ...
 ¶ Als luthgart hoerde kerstinen waert
 wart si ghesteerct ende gaf har tervart
 tallen dinghen the sine ghereet...
 ¶ En was har nyet swaer te radene godwed
 1355 enech dinc daer haer in dochte
 dat si volcomeleker leuen mochte
 dat deed se gherne ende daer toe
 so was si goet te bringhene doe.
 Doen wart si willech end beidde nyet
 1360 maer voer daer haer har mester riet
 then grauwen cloester werd dat steed
 jnts hertoghen lant van brabat ende heed
 hawieres dies waren themale
 bedroeft de nonne dat weet ic wale

- 1365 van sinte katrinen cloestre om dat
si verloren den dieren scat ...
Doen doeghde lutgart met hen sere
ende settese te vreden in onsen here
ende alsi gode hadde ghebeden
- 1370 dat hi de nonnen setdte the vreden
so oppenbaerd har di edele die vrie
die suete troestersse sinte marie
met enen blidenghelate om dat
si soude doen dat si haer bat
- 1375 ende dat si soud varen opte stat
di haer ghe egent was sunderlinghe
dit was de waerheit van den dinghe.
Ende voer dconvent daer si voer bat
so gheloefd haer maria dat
- 1380 sijt om har bede soud promoueren
jn geesteleker ende wereleker eren
jn gestelegen goede ende oec daer mede
jn wereleken al si oec dede
dat wi noch te mielen sien
- 1385 toet op desen dach ghescien
want al es dat ongheuael
jn dordenen bina ouer al

dat si af nemen ende slappen almeest
 nochtan so houd de heileghe geest
 1390 den cloester altoes uan sinte katrinen
 jn sier eren ende in sinen
 goeden name, vele meer
 dan hi te uoren noit deed eer
 so dad daer schegen datd elder geet
 1395 jnt cloester the mielen wel noch steet
 dies si de gu^ode luthgart ghe eert
 die dat aen gode procureert
 datd cloester heft ende hebben sal
 pais ende vrede ere, ende gheual.
 1400 ¶ Gi ionfrouwen van mielen datsnv mijn raet
 dat gi altoes daer na staet
 dat ghi luthgarden houd te vriende
 want sijs dicwile hier verdiende.
 ¶ Hier nemet dierste boec nv jnde
 1405 van den dinghen di luthgart jnde
 ordene benedicti beginc
 jn dander boec wilic de dinc
 die si voert wrachte doen verstaen
 Hier geed dander boec nv aen ...

[Dander boec]

**Hier beginnet dander boec jnd leuen sinte luthgards. Wie dat har
ons vrouwe oppenbaerde doen se vreesde dat mense abdisse soud
kiesen. Ende dat se met miraculen nyen const geleren walsch**

DOen oueral lutgarden fame
 toe nam ende haer gu^oede name
 begonst men te stichtene althant
 nvwe cloestre int walsche lant
 5 Ende daer toe dedens alhar macht
 dat sijt so verre hadden bracht
 beid heymelec ende oppenbare
 dat si abdisse worden ware
 had si walsch gheconnen yet
 10 maer dies en const si en pijl nyet...
 Als dat de werde lutgart vernam
 wart si verduldechleke gram
 ende vreesde dat mense sus woud eren
 ende keerd har met herten ter moeder ons heren
 15 ende bat har met tranen dat sise nyen liete
 comen jn dien groten verdryete
 ende dat si dat nyen liet ghescien
 Doen oppenbarde har maria mettyen
 ende sprac toet hare dees liefleke waert

- 20 ghien selt niet sijn sprac si veruaert
dat men v in enech cloester int land
jn enech ambacht setten sal, wand
jc sal mijn targhe dar schegen setten
dat v nyman sal moghen letten
- 25 ende sal v bescermen ende houden in vrede
Nu merct wie wel maria dede
dat si har gheloefde ende hoe
dat si de dinghe belette doe
dar si af was so sere in vare.
- 30 Coym hadse .xxiiij. iare
nochtan dat si so sere hied
verliecht van geeste, soen constsi niet
dar na binnen .xl. iaren
onder de nonnen di walsch waren
- 35 geleren coyme walsch so groet
dat si jn walsche ge eyscht had broet
dies heb de maght maria danc
dat si binnen also lanc
dat si had .xxiiij. ier
- 40 doen si van sinte katrinen daer
Te hawires wonen quam
ende de grauwe ordene nam

nochtan en const si jn der noet
 jn walsche nyet ge eyschen broet
 45 sulcstont als haer de hunger aenginc
 dat was een wonderlike dinc
 dat si binnen .xl. iaer
 walsch nyen const gheleren daer
 maer god noch si en woudens nyet
 50 had sijt begeert et weer ghsciet
 ¶ Doen tfolc dit oppenbarlec kinde
 so liet men rusten gods werde hinde
 jn der contemplacien ons heren
 ende lietse daer toe har sinne keren
 55 ende en dors se nyman wecken
 noch teneghen prelaetscap trecken
 voer dat si selue woude, nyet eer
 ende sien wouds selue oec nommermeer

**[2] Wie dat de maght maria har beclaghde van der quaetheit dies
folcs van albigenien. Ende wi dat men har daer om hied vasten .vij.
iaer te brode ende te bire**

DOen men jn albigenien lant
 60 vele ongeloueger liede vant
 so oppenbarde har lutgarden de vrie
 di edel moeder ende maeght marie

met enen leleken swarten anscline
als ocht si droeue were in scine...
65 Doen lutgart sach in visione
dad dat lieflec vriendelec scone
anscijn, so lelec was ghedaen
riep si met helre stimmen saen
ende met groten ghebrische op hare
70 ende vreghe marien wat har ware...
Wats v sprac si ghenadege urouwe
dat ic v lieflec anschijn scouwe
so swert ende bleec bericht mi des
dat so vol van gracien es...
75 Doen andwerd ons vrouwe en sprachartoe
siet sprac si, mijn dochter hoe
mijn sone anderwerf werd bespuet
wie hem sijn pine werd vernvet
van ketteren ende van quaden cristinen
80 dien anderwerf nv crusen ende pinen
Dar om nemt aen een iammerleke
leuen, ende vast gedaetscheleke
tynden een dese seuen iaer
dat mijns soens abolghe daer
85 met ruste ende bliue, di comen soude

der werelt, en weer dat hijt woude
 om uwen wille laten varen...
 Daerna binnen seuen iaren
 soen atsi nyet dan broet ende bier.
 90 nv siet een grote miracle hier.
 met ghehorsamheiden was si
 daer toe ghedwonghen de maget vri
 dat si nam in haren mont
 yet pulments the menegher stont
 95 ende pruefde ocht sijt const ghe eten
 maer dies dar ic mi wel vermeten
 dats noyt en conste haer kele geliden
 eenr bonen groet jn eenghen tiden.
 Ende nochtan dat si selue dede
 100 groet abstinencie ende vaste mede
 sonder op houden eenperleke
 nochtan verblides haer sunderleke
 alst conuent jn spisen had bat
 so dat si seide ouer waer dat
 105 si voer een maent the bat daer af
 als men den convente gaf
 pytancie sonderlingh clochteleke
 seid si ende lyes sekerleke

- dat ghemeynlec nyet en ware
 110 gegeuen den lieden dat sunderling hare
 was verleent om selecheit
 ende orber alderkerstenheit
- ¶ Dit es schegen de gene met gode
 di arbeit vensen in den labore...
- 115 So si meer vfende dfasten so si
 starker was de maghet vri...

**[3] Wie datse meestere iacobe van vitriaken verloeste van eenre
 vtermaten groter coringen.**

- DOen meester iacob van vitriake
 als ghetueght sijns selues sprake
 de gracie van predekenne ghewan
- 120 over mits de bede van
 sinte lutgarde den heileghen wiue
 di gode behaghde in haren live
 gevielt dat dese meester iacob
 minde een geestlec wijf di ob
- 125 haer bedde tien tiden lach ende qual
 niet met dorperleker minnen mar al
 the minscheleke mind hise dat seen
 so dat hi hem becommerde aln een
 met hare, om haer te done vrede

- 130 ende liet sijn predeken achter dar mede...
Als lutgarden in den geeste wart cont
datd metten meester also stont
ende alsi in den geeste wiste
datte quade geest met liste
- 135 dies meesters herte so swaerlec bant
so ginc si bidden gode tehant
met groten bettren tranen dat hi
sijn herte verwandelde, ende alsi
sach datd haer nyen mocht bescieten
- 140 so beresspese gode ende hieten
dat hi herd ende pilec ware
wat andwerden gaf ons here doen hare..
Gi bid sprac hi voer enen man
daer ic v gehoren nyet voer en can
- 145 want hi streeft scheghen alle dit
jn contrarie dat ghi mi bid....
Dit waren sijn waert, mar hi verste dat
te vervullene dat si hem bat...
Doen si sach de werde lutgaert
- 150 dat god haer bede nien hoerde, so wart
si onverduldech ende riep sere
met groter stimmen op onsen here

wat eest sprac si dat gi doet
 di alte genadech sijt ende goet
 155 mijn vriendelec here sceed mi van v
 ocht verloest den minsche nv
 daer ic v voer bidde, nochtan
 dat hijs selue nyen wilt de man.
 nv hoert daer wonder groet gescien.
 160 want sonder beiden tehant met dien
 dat si hem bat so ernsteleke
 wart hi ontcommert volcomeleke
 ende benendide onsen here
 ende dancte der goeder lutgarden sere
 165 doen loec hi op sijn oghen ende sach
 dat hi in sorchleken leuene lach
 doen hi van herten was verblind
 want hi had tutterstlec ghemintd
 dies hi nyen const gesien te voren
 170 Daer na nyet langhe so wart gecoren
 dees ersam man meester iacob
 toet achonen werdeleke besscop
 ouer ze, dit laet ic hier mede
 varen, ende segghe wat si voert dede.

[4] Wie datse enen abd van fonen van den vevhiere verloeste met alte starcken gebede.

175 Et was oec een edel man
tyen seluen tiden wel na di van
dietschen lande geboren was
ende symon hiethi als ic las
een wel gheleert man ende een geract
180 die the fonyen wart abd gemact
want hi was in dordene van
cistiaes moenc di selue man.
maer als was hi jnnech ende van
heileger meiningen, hi was nochtan
185 herd ende wreed ende sonder sparen
op de gene di onder hem waren...
Dees man wart met eer hasteger doet
begrepen also alst god gheboed...
Dese had luthgarden sunderling wert
190 want si van doghden was vermeert
Daer om so was si van sier doet
seer bedrueft, ende dede oec groet
pine voer hem sunderlinghe
met vastene ende met andren dinghe
195 ende bat gode dat hi ghewerde
the verledegen zijn siele, daerd erde
den lichame had beloken af

dien men den wormen ter spisen gaf.
 Doen si hem bat sus jnnechlec sere
 200 voer sijn siele, so antwerd ons here
 ende sprac toet har alsustenegh tale
 ghetroest v want ic sal hem wale
 doen den genen daer ghi voer bid.
 maer har en was genoeg nyet dit
 205 so dat si hem so langh aenhinc
 dat si anderwerf ontfinc
 andwerd van hem ende gu^oeden troest
 dat hi soud werden corteling verloest
 Doen sprac de maeght toet gode noch
 210 wat troeste wildi mi gheuen doch
 ter zielen behoef di int veghvier
 leght ende bernt, seght mi dat hier
 Doen sprac de maeght toet gode noch meer
 ende seide, here jn sal mijn seer
 215 nyen laten varen, noch mijn wenen
 maer ic sal dru^oeuende wenen altenen
 ende ic en sal mi troesten nyet
 om v gelof en twinteken yet
 voer dat ic sie de ziel verloestd
 220 daer ic om bidde dat gi mi troestd

Doen en woudse god ons here
 niet langer laten bedrueft sus sere
 maer hi vertonde hem seluen daer
 ende bracht de ziele scone ende claer
 225 met hem vten veghvier verloest
 ende presenteres haer thenen troest
 ende seide , mijn lieue nv trost v want did
 es de ziele daer hi voer bid
 thehant al si dit sach, viel si
 230 opd erde neder, ende danct hem dat hi
 die ziele verloeste genedecheleke
 ende benendyden euweleke.
 om dad si hadde haer begeert..
 ¶ De ziele si voer te hemelrijc weert
 235 met groter glorien ende dancte sere
 lutgarden di haer hadde haer pine
 ghecuc^ort jnt veghvier so langh te sine.
 ¶ Die selue symon hi oppenbarde
 namaels menechwerf lutgarde
 240 ende onder ander dinghe di hi
 haer vercu^ondeghde der maghet vri
 so seid hi hare dat voer waer
 dat hi moest hebben .xl. iaer

jnt veghvier te sinen onwille gestaen
 245 en hadde lutgarden ghebet gedaen.

[5] Wie dat si woude versekert sijn van haren state. Ende wie dat een iongelinc quam blickende daer sijt alle saghende ende troestese.

Metten geeste der vresen was si
 getekent met omoede de maget vri
 ende also als grote vlaghen
 jnder ze den minsche verschagen
 250 also ontsach si haer werke algader
 voer den gerechten hemelschen vader
 als ocht si in twivele hadden gestaen
 ende ginc gode daeghlijcs aen
 ende bat hem alte betterlike
 255 dat hise versekerde op ertrike
 jn deser begerten bleef si voer waer
 toet dat een stimme quam oppenbaer.
 op enen dach die toet haer sprac
 sijt seker ende houd v ghemac
 260 want gode v leuen wel behaght
 doen ward si blide de reyne maght
 maer dat duerde en corte stont
 Ende doen har weder dgepens bestont

so wart si weder sorgende saen
265 alsi the uoren hadde ghedaen.
Doen quam een stimme weder toet hare
ende sprac haer toe sus oppenbare
wildi hebben yet op trouwe
marien van roaiien de grote vrouwe
270 thenen sekeren ghetughe van mi
neen ic nyet sprac si want si
ontsiet haer sere, ende si soude
versten dat si mi segghen woude
Doen seid di stimme weder toet hare
275 Nu weest te rasten mijn lieue kare
want ghi selt cortelinghe sijn
hier af versekert vriendinne mijn.
¶ Daer na leed coym tijt van vier dagen
dat quam daer vele nonnen toe sagen
280 jnt spreec hus daer si te gader saten
toet hen gaende een vtermaten
ersam man, maer onkinleke
dies alle gruete corteleke
ende bat dat men hem haelde saen
285 lutgarden, doen quam si ghegaen
ende hi gruettesse lieflec doe

ende sprac haer uer hen allen toe
 die here die alle dincs macht heft
 hi ontbied v dat ghi left
 290 blideleke ende seker sijt
 voerwert meer jn alre tijt
 ende dat ghi voerwert meer nyen claght
 want ghi gode wel behaeght.
 Ende als de iongelinc had dees tale
 295 geseght, vervoer hi saen themale
 Darna soen was the vregene nyet
 wie hi was en twinteken yet
 ocht daer toe oec wanen hi quam
 want daer af nyman en vernam.
 300 Onlanghe daer na so quam een man
 van heileghen leuene diese van
 desen dinghen versekerde the male
 dat si haer liet ghenueghen wale

[6] Wie dat si begerde te steruene. Ende dat har openbarden gods wonden ende riepen op hare vor den sundere

Hier om so begerde si sere
 305 the steruene ende met onsen here
 the sine jn der euwechheit
 dad dat yet merde dat was har leid

so dat god haer roepen scoende
ende oppenbaerde hem hare, ende toende
310 haer sijn wonden tien seluen tiden
van handen van voeten ende van sier siden
ende seide, merct ende siet hier nv
dat mijn wonden roepen op v
ende dat ic the uergeues nyet
315 mijn bloed nyen heb gesturt, ende siet
oec dat ic the uergeefs de doet
nyen heb leden ende meneghen noet.
Doen si dit hoerde ende sach de maeght
so wart si wonderlec seer versaeght
320 ende vrehde met anxste ende met vresen
wat dat roepen mochte wesen
dat op haer riepen sijn heilege wonden
Daer was haer geandwerd ten seluen stonde
ende was haer geseht weder van sinen
325 wegghen, dat si met hare pinen
ende met haren tranen, algader
soud sincken doen di abolghe sijns vader
so datte sunderen nyen vielen neder
jn der doed, maer stonden op weder
330 jn penitencien ende beterden har leuen

so soud hi dat euweghe leuen hen geuen

[7] Wie dat jnnocentius de paus har oppenbarde doen hi deed was tehand

De paus die jnnocencius hied
 die derdde, hi starf ende verscied
 na dien tijt dat was begaen
 335 de consilie the lateraen
 ende also saen als hi was doet
 quam hi toet hare jn groter noet
 ende oppenbarde haer sienleke daer
 ende al sijn comen sach oppenbaer
 340 met eenre groter vlammen omvaen
 so vreghe sie wie hi were alsaen.
 Doen andwerdde hi ende sprac alsus
 Jc ben de paus jnnocencius
 Doen suchtese sere ende sprac hem toe...
 345 Wad eest mijn geestelec vader ende hoe
 steed sus met v dat ghi moetd liden
 dees grote pine nv the tiden
 ghi di ons gestlec vader waert
 Doen andwerd hi haer weder tervaert.
 350 ¶ Drie saken sijn sprac de paus de here
 daer om ic werdde gepijnt sus sere
 om die drie saken had ic waerlike

gheweest verloren euwelike
en had ghedaen de gods gheminde
355 moder die mi jn mijn jnde
aen haer kint help dat ic van
minen sunden rouwe ghewan
want ic haer een cloester maecte
so stont si mi bi de wel geraecte
360 maght maria jn mienre noet
dat ic ontginc der euweger doet
nochtan so salic liden moten
alte grote pine toten
lesten daghe dat god sal
365 ordel gheuen ouer al
de liede di noyt lijf gewonnen.
Dat mi god oec nv woud onnen
dat ic hier mocht comen toet v
om help te biddene van v nv
370 dat verwarf mi aen haren sone
de lieflec maght di proper di scone
di moeder der ontfarmechheit.
Als de pauwes dit had gheseit
so veruoer hi daer na teruaert.
375 Doen vercundeghde de werde lutgaert

den nonnen daer binnen sinen noet
 die nyet cleine en was maer groet
 ende bat dat si hem stunden in staden
 ende getruwelec uoer hem baden.
 380 Si selue doghde oec met hem sere
 ende bat uoer hem onsen here
 met herten alte ghetruweleke
 ende quelde haer seluen iammerleke.
 Die drie saken daer om dat hi
 385 soud hebben gheweest verdumt seid si
 lutgaert den genen di har leuen
 jn latine had bescreuen
 maer hien woude di drie saken
 nyet voert scriuen noch cont maken
 390 om reuerencie dies paus dies heren
 dien men met recht moet werdegen ende eren.

**[8] wie dat meester ian van lyro oppenbarde hare tehant doen hi
 doed was ende wat har xpistoc seide**

EEn andere visionne quam hare
 der werder lutgarden oppenbare
 om trint den seluen tiden dat si
 395 dese had gesien de maghet vri
 di ongelijc nyen was themale

deser visien, nv merct hier wale...
Daer ic af seide di ersam man
di van lyro geheten was ian
400 hi had hem seluen in gesonden
liue, met lutgarden verbonden
wie eer sciede van ertrike
dat hi den andren sekerlike
soud oppenbaren na sijn doet
405 daer na geuielt so dat om groet
orber, the rome soud varen her ian
dat sulken geesteleken wiuen ginc an
die jn brabant sere van haren
wedersaken, aenvochten waren
410 ende als hi dgeberchte was leden
so starf hi ende voer te gheneden.
Doen hi van ertrike was gehaelt
so had hi gerne sijn scoud betaelt
ende oppenbarde lutgarden tehant
415 daer si stont jnd cloester pant.
al sine sach so wende si
dat hi noch leefde de maghet vri
ende tekende heme metter hant
dat hi jnt spreec hues ginge tehant

- 420 daer si van ordenen mocht spreken wale
 Doen andwerd hi ende sprac dees tale
 Ic ben van desen ertrike gheuaren
 ende woud mi v nv oppenbaren
 op dat ict gelof vervulde dar wi
- 425 ons met verbonden ic ende ghi.
 mettien viel si op derde neder
 ende vreghd hem wat di drierhand cleder
 bediedden di hem waren aen
 met so groter glorien ghedaen...
- 430 ¶ Doen andwerd hi ende seide , dit
 cleed dat blickend es ende wit
 als een geuallen snev, es mijn
 maeghdomlec lichame, di cuesch ende fijn
 ende onbeulect es, betekent mede
- 435 daer ic noit met sunde en dede
 maer hebben gehouden van kinde alneen
 onosel van wiuen ende suuer ende reen...
 ¶ Dat rode cleed dat ic heb aen
 dat du^oet de grote pine verstaen
- 440 ende dat liden ende dien arbeit
 daer ic voer de gerechtcheit
 ende voer de waerheit so seer met vacht

dat ic daer af ter doed ben bracht.
 ¶ Dat gele cleed dat ic heb ane
 445 talder ouerst, gefit te uerstane
 dat geestelec leuen dat ic aen nomen
 hadde, daer ic jn was uolcomen.
 ¶ Als dat geseht was ende gedaen
 veruoer hi vt haren oghen saen
 450 Ende sien blef sonder wonder nyet...
 Doen seid si wat daer was gescied
 hare vleschleker suster voerwaerd
 ende den andren nonnen ter vaert...
 Voerwerd meer als was dat sake
 455 dat lutgart seer was tongemake
 dat si had den man verloren
 dien si om doeght had vt vercoren
 nochtan so troestesse god ter vaert
 ende sprac toet hare dees vriendelec waert
 460 waer om so weendi mijn lieue kint
 also langhe als gi mi mint
 En been ic v nyet beter dan sijn
 tien kindere, o vriendinne mijn
 Dies en verstont si nyet een waert
 465 want si was leec de gu^oede lutgaert

maer doen men haer den sin dar af
 bediedde, tehand so lied sijd ende gaf
 gode op beide rouwe ende seer
 ende en versloech haer seluen nommeer
 470 maer gebendyde den genen
 die blide mach maken ende verren dat wenen.

**[9] Wie dat har was geuen te uerstane dat se anderwerf .vij. iaer
soud vasten voer de sundere gemeyleke Ende datse har offerde gode**

DOen die seuen iaer waren comen
 ten jnde, die si had genomen
 te vastene te brode ende the biere
 475 wart haer geheten dat si sciere
 voer de sunderen ghemeyneleke
 soud uoerwerd uasten, dat nam si liefleke
 ende vaste di ander seuen iaer
 jn brode ende jn olyen voer waer
 480 doen wart haer herte so beruert
 dat si wart in den geeste geuert
 daer si sach staen met verschen wonden
 al bloedechtech roed ende onverbonden
 jhesum cristum bi sinen vader
 485 die hem toende de wonden algader

om dat hi te bat soud horen sijn bede
di hi uoer den sunder dede
Daer kerde hi heme vriendelike
dies vaders sone van hemelrike
490 toet lutgarden ende sprac haer toe.
¶ siedi yet sprac hi doen, hoe
dat ic mi moet offeren voer den sundere
minen vader, also begere
ic, ende wille oec, dat ghi mi v
495 voer den sunder al offert nv
ende dat gi mijn abolge van hen keert
die schegen hen es seer ghemeert
ende schegen hen es seer ontsteken
jn eer wraken di hen soud neken.
500 hi seid haer oec dies selfs gelike
jn der messen daghelike.
Haer gebed had grote cracht
dat si sturtte dach ende nacht
ende dat vasten ende di labore
505 ende di pine di si vore
den sunder dede, dat di was groet
dat getughde wel in haer doet
de seleghe maria van oignies

di nv met gode in hemelrijc es
510 daer si met haren doke bant
haer hoeft, ende wart gerurt tehand
metten geeste der prophecye.
Nu hoert de prophecie marien
Onder den hemel seid si soen heft
515 de werelt en genen minsche di left
di gode es also ghetrouwe
als lutgart es di heilege urouwe.
Ende nyman en heft de macht so sciene
te verlosene vten veyghiere
520 de sielen met haren heiligen gebede.
wie op haer roept hi vint genede.
Haer gestlec miracelen waren doen groet
lichemleke oec na haer doet
du^oet si noch ende heft ghedaen
525 di menegen hebben jn staden gestaen.
Dat dit waer es dat ic hier scriue
ghevuelde menech in haren liue
ende na haer deed soen liet si niet aue
jn allen manyren te geuene gaue
530 van genaden ouer al
alst boec hier na getughen sal.

[10] Wie dat haer de viand oppenbarde ende seide haer wiedwijs dat hi een nonne bedrogen hadde. ende wiedwijs de nonne daer af verloest was.

Et gheuiel also dat ene
 gestlec nonne ende een rene
 van den viand bedrogen waerd
 535 daer hi aen toende sinen aerd
 ende liet haer heimelec dinc verstaen
 als ocht van gode waren gedaen.
 Doen bat uoer haer de heilighe lutgart
 ende god hi andwerdde haer dees waert.
 540 Di in der donkerheit der noet
 sitten, ende in der scaden der doet
 si moten werdden verlicht van binnen
 hier af en const si uyet gekinnen
 wat dit sprac de ionfrou fijn
 545 want sien verstont en geen latijn.
 al si dees warde nyen const verstaen
 so vregessijs eer nonnen saen
 di haer op paepscap wel verstont
 dies haer berichte ende maecte cont.
 550 Doen bat si voer hare ernstelec tehant
 so dat hem daer de scalke viant

der gu^oder lutgarden vertoende ende seide
 ic ben de loeghlec geest di verleide
 di heilege nonne ende diese bedrieghe
 555 ende di haer behindechleke lieghe.
 Doen seide si toet heme, nv gaet in genen
 andren coester ginder toet enen
 moenc di symon es gheheten
 ende seght hem dit selue ende latet hem weten
 560 dat ic ymanne hebbe met mi
 di jn der waerheit getughe si.
 Ende sonder beiden daer na saen
 wart haer de viant onderdaen
 so dat brueder symon quam
 565 the hawiers als hijt vernam.
 die selue symon hi was een man
 di sheileghe geests was vol, ende van
 gu^oeden leuene was hi geheten
 dien god sier heimelecheit vele liet weten
 570 also alst dboec getughet wale
 daer sijn leuen jn steet themale.
 Al si dit wisten alle beide
 van den viant died hen seide
 so droegens ouer een theruaerd

575 alst hen van gode was oppenbaerd
ende sindden om de nonne, die quam
ende sonder merren wart si so lam
dat haer worden al haer lede
hande ende voete ende been oec mede
580 the ghader ghetrocken ende so stijf
dat men sach wonder aen haer lijf
want haer mont was sekerleke
toe ghesloten so starkeleke
dat menne met enen messe nyet
585 en const ontpluken en twinteken yet.
Alsi dit iammer saghen aen hare
so worden si alte sere in vare
ende vreeslec sere versaght mettien
ende vielen neder op haer knyen
590 ende baden jnnechleke onsen here
dat hise weder brechte the kere.
Wat eest dat men daer voerwerd leest
en hadde warlec geen recht geweest
dat se god had laten ghestoerd
595 ende haer bede nyen had ghehoerd
daer om doen si van haren ghebede
op stonden so ghingen der nonnen lede

ten irsten state, ende dat si oec
 haren mont tien seluen op loec
 600 ende datsi spise nam ende at
 ende wart gesterct ende had saen bat
 ende van dien daghe voert bleef si
 van allen bedrochhennes quite ende vri.
 Namaels wart si so seer verhauen
 605 met groter verdienten ende met gauen
 also als menech met oghen sach
 dat si allene nyet heten en mach
 verliecht in der demsternessen
 maer si verlichte met heilegen lessen
 610 met gu^oeden seden ende exemplaren
 veel liede die in der demsternes waren.

**[11] Wie dat sulke nonnen van cobboiden verloest waren ouermids
haer gebed.**

Die dit maecte in latine
 hi sach een nonne di grote pine
 van den viant menechiaer leed
 615 want hise aenvacht ende quelde gereed
 maer doen si ter gueder lutgarden was bracht
 overmits de grote cracht
 hars heileghs gebeds wart si getrost

ende van den fellen viande verloest.
620 Een ander nonne sach hi oec daer
di van den viant menechiaer
was wonderleke sere gequelt
also als hi oec vertelt
maer ouermits haer grote bede
625 wart si uerloest ende vant ghenede.
Di viant diese so moide ende quelde
was alte quaet alsi vertelde
ende hi hadde haren lichame met
so groter onsuverheiden besmed
630 en had haer nyet geholpen geweest
met groten ghebede als men leest
si had haer seluen geboden voerwaer
the boerdele dicke oppenbaer
Des nonne wart verloest oec med
635 der gu^oder lutgarden heilech gebed
ende leidde haer leuen voerwerd meer
als ocht haer noit theuoren eer
de viant dorperheit had gedaen
want si waes met eren ontstaen.
640 Nu merct, et es te verwonderen sere
dat dies gestaden wilt ons here

dat de viant de quade sathan
 so grote macht gecrigen can
 ouer enen reinen lichame
 645 di maeght es ende cuesch ende sonder blame...
 Di macht soen vffent hi nyet allene
 om dat hijt vlesch wilt maken onrene
 maer om dad coyme dit mach gescien
 en ga voert opte ziele van dien
 650 so dat daer therte beulect werd mede
 ende de ziele oec heft onvrede...
 Wat es reynre dan xpistoc brued
 ende wat es suverre al vte ende vd
 dan een reyne maeghdomlec name
 655 di reyn es van herten ende van lichame
 nochtan vernemt men sunderlinge
 jn maeghden geschien alsustenech dinge...
 Wat moegh wi dan peynsen suete ihesus
 wien ropen met sinte pauels alsus...
 660 O hoechheit der rijcheit, der wijsheit ons heren
 der const di nyman en can gheleren
 wi onbegrijplec sijn sine ordele
 ende ongrundelec sier weghe vele.
 Nochtan so ween wi datte wiue

- 665 dicwile werden jn haren liue
 the susteneger groter onreyncheit bracht
 ouermits oncusche ghedacht
 ende quade coringen dar si met om gaen
 di si nyen willen werderstaen.
- 670 Anders en can ic nyet ghesien
 waer om datd god mach laten gescien.

**[12] hoe dat yolende een nonne der guoeder lutgarden oppenbarde
 na har doet ende wat si har seide..**

- Een swerte nonne hied yolende
 en werelec ionfrou ende een verwende
 di woende in en cloester dat daer
- 675 opte sambre stont voer waer
 si voer alst haer lutgart ried
 te hawiers wonen ende lied
 haer cloester, si was morv ende teder
 sien was oec van geboerten nyet neder
- 680 want si was edel ende wel gheboren
 Dees nonne had lutgart so seer vercoren
 dat si ernstelec voer haer bat
 onsen here gode dat
 hi der ionfrouwen sijn gracia gaue
- 685 dat si der sunden moeste staen aue

ende hi en const haer ontsegghe niet
maer dat si bat heme, dat gescied
want si in doeghden also toe nam
dat si the heileghen leuene quam
690 Ende als dees nonne menech ier
haren sceppere gedient had daer
so liet hi haer den tijt verstaen
dat si soud steruen, doen ginc si saen
te luthgarden ende seide ic bid u dat gi
695 alte ernstlec bid voer mi
want mijn leuen ten jndewerd geet
ende mi sciere de doet besteed.
Doen andwerd haer de werde lutgart
en sijt sprac si nyet veruaert
700 maer beid ons heren conlec nv
jc ben seker dat hi met v
werken sal ghenedecheleke
ende sal verloschen v corteleke
van der pinen di ghi ontsiet
705 maer na v doet soen lates nyet
gi en comt ommer weder te mi
ende als gi comt, ten irsten seldi
dan spreken benedicite

- ende daer na voert sprect oec mee
 710 pater noster ende dat salud
 dat dingel marien brachte, al vd
 om datte viant nyet op en bringe
 bedrochhennesse ocht enege veisinge.
 Si starf in groter innechheide
 715 also alsi haer doet voerseide
 Daer na dat si van ertrike scied
 soen leden dertegh daghe nyet
 dat yolende op enen dach
 haer oppenbarde dar si lach
 720 jn haren ghebede de gu^oede lutgart
 ende sprac ten irstenmale tervaert
 benedicite ende alle dat
 dat si haer segghen hied ende bat
 Doen seid si weder dominus
 725 ende sprac toet yolenden alsus
 O dode wat eest wie steed met di
 god sprac si en heft versmeed nyet mi
 om de groetheit miere sonden
 maer ic heb groet genade vonden.
 730 Doen yolende dat troestelec waerd
 gesproken hadde veruoerse teruaerd

ende lutgart gebenendide sere
 met bettren tranen onsen here
 die aen den sundere toent sine genade
 735 als bekeert hi dicwijn spade.

[13] Wie dat haer har ulescelec suster aldoed oppenbarde

DOen haer uleschlec suster was doet
 uoer si int ueghuier alst god geboed
 maer eer si hare suster ghemiste
 ende eer si uan hare doet yet wiste
 740 so hoerde lutgard eyzeleke
 ende daer toe ontfarmeleke
 een stimme roepen jnde locht sere
 ontfarnt mins suster om onsen here
 ende di selue ghenade di ghi
 745 andren zielen deed, du^oed mi
 Doen verstond lutgard daer mede
 daer si lach in haren ghebede
 dat hare suster ziele bat
 helpe van gebede, ende deed har dat
 750 si begerde ende stont haer in staden
 dat si daer af ward teer onladen
 ende datd convent met disciplinen
 met ghebede ende andren pinen

hare sielen help so sere
 755 dat haer. haer pine corte ons here

**[14] Wie dat haer was verboden van der abdissen dat si alle sondage
 ons heren lichame nyen ontfinge**

Om trint dien seluen tide gheschiede
 een dinc intd cloester dat veel liede
 voer wonder hadden, dat ic v
 sal segghen wildijd horen nv...
 760 Lutgard di edele urouwen name
 si plach tontfane gods lichame
 alle sondaghe al sint austijn
 maent dat doen sal elc goet kerstijn.
 Ende si had een abdisse di hied
 765 ver agnete, dien lietse nyet
 den heiligen lichame gods ontfaen
 want si was hen te rade ghegaen
 di haer nyen rieden bescedeleke
 Doen sprac lutgard omoedeleke
 770 thoter abdissen died haer uerboed
 jc sal v wesen thoter doet
 mijn lieue moeder gorsam, maer
 dat weed ic wel uer seker waer
 dat god sal wreken ouer v

- 775 die pilecheit die ghi mi du^oed nv
 eer ghi van ertrike ommer uaert.
 ¶ Nu siet ende merct wie dat lutghart
 eer ghi van ertrike ommer uaert.
 nu siet ende merct wie dat lutghart
 wart gewroken, want daer na saen
 wart si met siecheiden so bestaen
- 780 dat si ter kerken nyen const gegaen
 ende de siecheit si wies vast aen
 ende en woude haer nyet verghaen
 eer datse bekinde dat si ghedaen
 had onbescedenheid daer mede
- 785 dat si haer dede so groten onvrede
 ende eer sijd ghebod weder riep
 dat schegen sinte luthgarden liep.
 Ende de gene di jn dees daed
 scheghen haer waren och gauen raed
- 790 ocht si staruen so dat men mocht sien
 kinlec ouer hen wrake ghescien
 ocht si deden als de vroede
 ende sochten ghenade met omoede.
 ¶ terechte ginc dan dies bruedgoms wrake
- 795 op hen die daer waren sake
 dat sijn brued bedru^ovet waert
 ende di haer tonrechte waren haert

[15] Wie datte viant hem openbarde dar en nonne starf.

DEn genen di storuen dien stont si bi
 ende manesse ende brachtse dar to datsi
 800 haer biechte spraken van haren sonden
 ende geloefd hen werd dat si uolstonden
 jn penytencien, dat hen soud geuen
 ons here god dat euweghe leuen.
 ¶ Ende et gheuiel dat ouer doet
 805 een suster lach in groter noet
 di oec een alte sware doet leed
 daer was de viant wel ghereed
 ende vertoende hem der goeder lutgarden
 ende sprac har toe met sustenegen warden
 810 jc heb die suster dach ende nacht
 gequelt, ende hebbe getoent mijn macht
 maer doen daert folc quam toe gegaen
 soe was mijn macht aen haer gedaen.
 Dfolc, hiet si dconuent dat quam
 815 ende hem sijn macht temael benam
 daer si lach in groter qualen
 jn dien dat si haer ziele beualen.
 ¶ Et es heilech salech end goet
 dat men den sieken dan gracia doet

820 alsi ligghen in gods ghewoud
 ende dat men hen jnd inde wees houd
 ende met ghebede dan bi sta
 want de viand geet hen na
 ende pijnt hem sere dat hise mogh keren
 825 van den gelooue, ende bringh toneren

**[16] Wie datte viande dicwile har oppenbarden ende wie sere dat
 sise ontsagen ende vreesden.**

Dicke quamen toet haer de viande
 om te done onvrede ende scande
 ende brachten haer quaed boedscap tehanden
 dat sise veriaeghde te haren scanden
 830 metten tekene dies crusen daer si
 haer met bewarde de maget vri
 ende spau op hen ende deed hen onere.
 De viande ontsagens oec so sere
 dat si scuden de stat voer waer
 835 rechts als gloyend yser, daer
 si haer gebed te sprekenne plach jnne.
 ende nochtan datte gods vriendinne
 der scrifturen nyet en verstont
 ende haer de salme nyen waren cont
 840 alsi den salm las di daer steet

die deus in adiutorium aen geet
 ende ander verse som die daer
 jn den souter staen, voer waer
 so sach si vlien de viande van uresen
 845 ende lieten de maeght in rasten wesen
 Ende nochtan dat sinte luthgaert
 nyen verstont daer af een waert
 si wist wel doch dat van der cracht
 der waerde, de viand verloes sijn macht..
 850 Brueder bernard vertelde dat hi
 van haer heymelec hoerde dat si
 en twint den viant nyet en dochte
 ende dat hise nyet en mochte
 verwinnen noch scheghen har staen
 855 si hadden met crachte so ondergedaen.

**[17] wie datse har altoes ontsach datsi har getiden nyet wale en had
 geseht ende wie datse versekert was | dar af.**

De werde lutgart begerde ende sochte
 wiedwijs dat si comen mochte
 tallen volcomenheide van leuene
 ende began daer na te weruene
 860 dat si alle ghepeyns alrene
 mocht verdriuen, nyet allene

quaet ghepens maer gu^oet oec mede
 alsi haer ghetiden sede
 dat in desen sterfleken staet
 865 onmoeghlec es the done ende quaet
 Ende want si dit nyen const toe bringen
 bedru^oues haer seluen sunderlinghen.
 ¶ Dat was oec haer sede dat si
 elc ghetide de maghet vri
 870 twerf ocht driewerf te seggene plach
 want si haer daer af ontsach
 so bedru^oues haer seer in desen
 om datd haer dochte gebrekeke wesen
 En constse en gheen vrient daer jn
 875 the vreden ghesetten meer noch min
 daer om so baden haer vriende sere
 met groten ernste onsen here
 dat hi haer dad woud nemen af
 ende hien bedroeghse nyet, maer gaf
 880 hen datte, dad si jnnechlec baden
 want onvermoedens ende onberaden
 so sindde god enen sceper aen
 dat hi sijn scape opd velt liet staen
 als amos de propheta dede

- 885 ende liep doen opte selue stede
toet hawiers , dat was van daer
dertien milen dats seker waer
ende vreghe na haer ende seide toet hare
daer dander toe hoerden oppenbare...
- 890 Ons here god hi seght, sprac hi
de scepere, ende ondbied v dat ghi
om vwe ghetiden te segghene nyet
en sijt tonvreden en twinteken yet
want v ghebet dats alte sere
- 895 ontfenclec ind anscijn voer onsen here.
als de sceper geseght had dat
so ginc hi vlien, ende daer en was stat
the vregene noch te wetene daer af
wie dat hi was, nochtan so gaf
- 900 god the wetenne wie dat hi ware
ende god oec selue hi seide toet hare...
En ontsiet v nyet voerweert
want daer ghi v seer af verueert
ende v ghebreeclechet themale
- 905 sal ic vervullen lieflec ende wale...
Doen ghevuelde lutghart wel
dat dees waerd van nyman el

dan van gods monde ghesproken waren
 ende liet al onlede daer af varen
 910 ende had van consiensien raste
 ende blef onladen van allen laste
 dat haer consiensie mocht stoeren
 nv moeghdi van andren dingen horen

**[18] Wie dat men sach dat een vlamme vte haren monde ghinc doen
se sanc in den coer**

Men conste geloeuen nyet lichtelege
 915 wie vtermaten blidelege
 si haer ghetiden te singhene plach...
 Doen gheuielt op enen dach
 dat si haer uesperen na behoer
 metten nonnen sanc in den coer
 920 daer sach een nonne di scegen haer stont
 dat vt sinte lutgarden mont
 een clare vlamme op ginc doe
 toet inde hoeghheit der locht toe.
 Als de nonne dat wonder sach
 925 dies si teuoren the siene nyen plach
 verveerde si haer so seer dat si
 binalecs comen was daer bi
 dat si daer stappans voer hen allen

- van anxste in ommacht was geuallen...
- 930 Doen na uesperen nam lutghard
de nonne ende troestese ende sprac dees waert.
Jc wille dat ghi v nyen versaeght
van der visien die ghi saeght
want si v van gode nv es
- 935 vetoent dies moeghdi sijn gewes
ende ghi moeght daer inne verstaen
dat si van gode es ghedaen.....
¶ O ghi died leest nv merct ende siet
dat dit veel heileghen es ghescied.
- 940 Ende merct oec voerwerd dat ons mach
metter vlammen die men sach
wel sijn betekent haer bernende gebet
dat heet was, reyne ende onbesmed...
¶ Meneghen geesteleken minsce hads wonder
- 945 dat si di grote tekene sonder
jdel glorie ghedoen mochte
want dan den lieden wonder dochte
so andwerd ic also alsi
selue seide de maghet vri.
- 950 Na der waerheit der historien
was si so vol der geestleker glorien

dat haer van buten nyen const gescaden
 en geen vaen glorie noch staen tonstaden
 want di heileghe geest had van
 955 haer gemaect als hi wel can
 een onberruerlec columpna die vast
 ende starc was, sceghen alle last.

**[19] Wie dat se onsen here seide dat hi toet enre cranker nonnen
ginge ende makese onledech met heiligen ghepeynse.**

Ons leert also sinte austustijn
 at wi besceden selen sijn
 960 jn allen werken di wi bestaen
 so salt ons al ten besten slaen
 groet bescedenheit had si
 altoes aen hare de maghet vri
 als ic v nv vertellen mach.
 965 Et geuiel op eneen sondach
 dat si gods lichame had ontfaen
 doen waest haer swaer dat si soud gaen
 ter taflen daer si soud so lyse
 nutten eneghrande lichamlec spise.
 970 ende sprac gode toe sus, here ihesu
 en es geen tijt dat ic mi nv
 met vwer welden becummeren moet

maer mijn lieue here gaet toet
 elyzabeth, di haer nyet van
 975 spisen, een vre gehueden en can
 ende becommert haer herte met v
 ende laet mi minen lichame nv
 met etene vermaken here ihesu.
 Dat seidse daer omme want daer jnne
 980 was een nonne een haer gesellinne
 die die siecheit, dat ongevoegh
 hadde, dat si spade ende vroegh
 moest eten dicke dach ende nacht
 dies haer de guede luthgart bracht
 985 as, temale, met haren ghebede
 ouermids de gods ghenede.
 want cristus was tehant goersam
 lutgaerden waerden, ende quam
 ther nonnen daer si hem hied gaen
 990 ende vervulde haer herte saen
 met so groter suetecheit
 dat si sonder eneghen arbeid
 langhe daer scegen dat si plach
 mocht spisen daruen nacht ende dach.
 995 Jn desen woerden ende desen werken

machmen har grote bescedenheit merken
dat si nyen woude met geestleken saken
haer so becummeren noch onledech maken
dad te sere haer lichame
1000 word gecrinct ocht onder quame
want sonder twiuel docht dat hare
dat dad orberleker ware
dat si haren lichame spaerde
ende dat sine so achterwaerde
1005 ende huedde so redeleke dat si
haern euenkersten mocht staen bi
ende helpen in dogene ende in verdriete
dan sine also gewerden liete
dat si selue nyet meer en mochte
1010 noch haren euenkersten en dochte
want alle dinc heft sinen tijt
dat seght de wise man ende lijt.
Dats schegen hen di alte seer pinen
haren lichame ende traiynen
1015 ende alsi eenwerf ocht twewerf smaken
suetechheit van godleker saken
so sijn si haren lichame so hert
dat daer nyet vte en twint nien wert.

ende verwerpen den lichame themale
1020 om datse daermet wenen wale
den geest in gode te starker maken
ende destrueren met dier saken
dat si den lichame nemen sijn macht
benemens oec den geest sijn cracht
1025 want de lichame es ghegeuen
den geest ter helpen in dit leuen.
Alsi dan den licham themale
destrueren, soen can nyet wale
degeest in siere cracht ghebliuen
1030 want de heiligen si bescriuen
datte lichame de ziele besweert
di hem te seer met pinen verteert.
Hier af seght sinte paulus, dye
grote lelere , dat nyman nye
1035 sijn vlesch en haette, maer hi vuedet
ende heuet lief ende smeket ende huedet
Hien saelt te genre genuchten vueden
maer tonthoudene sal hijt hueden..
Die patriarcha abraham
1040 doen hi van den berghe quam
daer hi sijn offerande had gedaen

ginc hi ten esele weder saen.
 Ende de wise salomon
 hi heed dat den esel sal doen
 1045 pinen ende arbeiden the uoren
 ende na salmen hem geuen coren.
 Dit heft bediedennessen al
 daer om peynst selue want ic sal
 van elyzabeth tellen voerd
 1050 hoerd nv dan ende verstaet mine woerd.

**[20] Wie datte selue elyzabeth gegenst ward doen sinte luthgard voer
haer bat...**

Uan deser seluer elyzabeth
 sal ic vertellen op dat gijs nyen wed
 een scone miracle wildise horen...
 Also als ic seide te voren
 1055 elizabeth was so ongesont
 dat si alle vren ende alle stont
 moest eten bina dach ende nacht
 nochtan gaft haer so cleyne cracht
 dat si van crancheiden nyen const gestaen
 1060 op haer voete noch ghegaen
 maer si moest ligghen gedaetschlec stille
 op haer bedde te haern onwille

Ende want wel wiste elyzabeth
 dat grote cracht had lutgarden gebet
 1065 so bat si haer dat si gode bade
 dat hi aen haer toende sijn genade
 want si hadde dies gere groet
 dat god haer geue uoer haer doet
 dat si uan haren bedde moest staen
 1070 ende the haren conuente mocht gaen
 doen bat uoer hare de gu^oede lutgart
 ende god hi antwerd haer dees waert
 O dochter van iherusalem
 stant oppe van dinen bedde ende nem
 1075 ghesunde, want du hefs den nap
 ghedronken van gods bolgescap.
 Doen haer god dees antwerde gaf
 ende de sake oec mede daer af
 ende sijt den nonnen seide di
 1080 latijn consten, so mercten si
 dat elyzabeth op soud staen
 van den bedde der siecheit saen
 jn enen gesonden gu^oede staet
 dat had haer sinte lutgart begad.
 1085 ende si stont oppe ende voer wale

ende was genesen altemale
 ende diendde gode daer na nochtan
 langhe, ende droegh de burdene van
 der ordennen vromelec ende wale
 1090 hier af laet ic nv de tale
 ende segghe van andren dingen voert
 nv hoerd dan alle na mijn woert.

[21] Wie datse begerde om gode gemartelt te sine ende dat har een adere scoerde iegen therte

Si peynsde om den genen gereet
 di groet pine om haer leed
 1095 ende wart ontsteken alte sere
 ende begerde om onsen here
 gemaertelt ende gepient te sine
 op dat si heme vergulde sijn pine
 maer want der martyrien tijt
 1100 was leden als de winter lijd
 bereid haer god een ander manyre
 der lichamlec martyrien scire.
 Ende et geuyel eens nachts dat si
 na completen de maghet vri
 1105 voer haer bedde al bedende stoet
 daer quam haer in haren moet

dat si begeerde alte sere
ghemaertelt te sine om onsen here
also als was ghemaertelt agnes
1110 ende alsi so sere des
begerde dat si gemaertelt ware
dat si steruen weende, brac hare
een ader vte ter seluer stont
die rechts scheghen haer herte stont
1115 daer so veel bloeds vt liep dat
cuculla ende roc van bloede ward nat
ende om dat si ward cranc daer af
deed god dat haer dat bloeden begaf
ende als dat bloeden was ghedaen
1120 verdoende hem cristus haer seluen saen
met enen bliden anschijn doe
ende sprac haer lieflec alsus toe.....
Om de grote begerte die ghi
hebt te sturtene v bloed om mi
1125 so seldi comen ten seluen lone
daer agnes toe quam de maghet scone
dier men af sloegh haer heilege hoed
want v begherte si es so groet

om minen wille ghemaertelt the sine
 1130 dat si wel staen mach uoer de pine...
 ¶ Dit selue dreght ouer een daer mede
 dies ic in den beginne dede
 van den irsten boeke ghewach
 daer se een edele urouwe sach
 1135 doen si noch was een kint themale
 die urouwe sprac toet haer dees tale
 ghi selt een gu^oede ander agnes
 ghewaerechlec sijn sijt seker des...
 Men soud dat segghen verre ende wide
 1140 dat sinte luthgard in den tide
 dies vreden, metten merteleren
 was ghecroent na haer begeren...
 ¶ Hier af soe gheuen oercunde ons
 twe nonnen, margreta ende lutgard lymons
 1145 die heilech waren beide ende goet
 die daer na dat si sturte har bloed
 haer cleder wijschen ende vondent waer
 Oec waes getughe dat teken dat daer
 van der wonden stont in haer lijf
 1150 toet dat si staerf dat heileghe wijf

Doen god dit wonder wracht aen haer
was si oyt acht ende twintech iaer...

**[22] Wie dat een urouwe die machtelt hied. har horen datsi verloren
hadde weder gewan ouermids hoere**

Een edel urouwe di machtelt hied
van bi ludec gheboren, si lied
1155 haer erue ridderen haren sonen
ende voer te hawires wonen
Ende al di vrouwe was cranc ende oyt
verloessi haer horen sonder gewoyt.
Daer na gheuielt eens datte nonnen
1160 vessperen hoechlec te singgene begonnen
ende was daer een nonne die gaf
der douer urouwen een teken daer af
ende al sijt teken hadde uerstaen
beweende si haer doefheit, ende saen
1165 so quam lutgart ende vreghe hare
waer om si weende ende wat har ware.
Jc mach sprac si weenen wale
dat ic mijn horen so themale
heb uerloren dat ic nyen can
1170 gehoren de grote feste van

den sancghe daer men gode diend mede
 doen warp haer lutgart in haren gebede
 ende stont oppe daer na thehant
 ende nam twe vingere van hare hant
 1175 ende bestreecse beide met gore
 ende stacse der douer in haer ore
 doen hoerde si van binnen scoren
 met groten ghecracke beide har oren
 ende ghewan volcomeleke
 1180 haer horen weder sonder gebreke
 ende benendyde onsen here
 ende dancte sinte lutgarden sere

**[23] Wie dad sceen ondertiden alsi jn contemplasien wasals ochtse
altemale besturt were van blode.**

Dicke was si van binnen geruert
 ende in den geeste op ghevuert
 1185 so dat har dochte in haren moede
 dat al har lijf met roden bloede
 was ouergoten dat was alsi
 gods pinen gedachte, ende daer bi
 so was daer een gesteleke
 1190 priester, di haer heymeleke

volghde na op enen tijd
doen hi hem vermoedde dat hijd
soude onderuinden, ende onderuand
ende vantse ligghende aen een wand
1195 jn contemplasien ende in ghebede
ende sach daer opte selue stede
hande ende ansijn albloed baren
als ocht si ouergoten waren
met verscen bloede blickende daer.
1200 Oec sach de priester dat har haer
met blodegen druppelen ouer al
besprinkelt was sonder getal.
Doen nam de priester de goede man
een scere ende sneed aue van
1205 hoeren hare een deel alstille
ende droeght ind liecht na sinen wille
ende doen hijt sach ghereckelege
so had hem alte wonderleke
Daer na als si weder van
1210 buten haer sinne volcoemlec gewan
verwandelde thaer daer in sijn hant
ther natuerleker vaerwen tehant

Doen was de priester voer hen allen
 van vresen bina ter erden geuallen
 1215 Nu moghdi merken waer om de gu^oede
 lutgart, so roedeck was van blu^oede
 dat was daer omme als ict versta
 dat si volcomelec volghde na
 den meeghden die haer stole wieschen
 1220 jnd blu^oed dies lams, ende wrake yeschen.

**[24] Wie dat si enen riddere enen ondedegen man met starken gebede
bekeerde tonsen here.**

Et was een riddere die rjce was
 ende wel gheboren als ic oec las
 di te hawirs in had ghedaen
 een dochter, dees ridder was beuaen
 1225 met menegerhande sunden, maer
 doch so brachten sijn dochter daer
 toe, dat hi lutgarden bat
 dat si voer hem bade, ende dat
 sine tenen gheesteleken
 1230 sone ontfighe, dat si liefleken
 sonder wedersegghen dede
 als noch int sulke lant es sede

Si bat uoer heme, ende binnen desen
 vertoende hem sathan als wi lesen
 1235 eenre nonnen ende sprac dees waert..
 Sied wie pijnt haer ver lutgaert
 den ridder cymere vt minen banden
 the verlosene, dat moet ic anden
 want hi heft mi meneghe weke
 1240 ende menech iaer, ghetruweleke
 ghedient, nv laed ten gewerdden dan
 en es geen cleyn werc dat hi van
 nuwes hem nv heft aen nomen
 ic ween et sal hem lettelt vromen
 1245 en can ic mi nyet els ghewreken
 ic sal sijn herte doen ontsteken
 ende sallen rouen van sinen gu^oede
 ende sallen bringhen tyen ermu^oede
 dat hi en sal nyet voerder moeghen
 1250 ende sal sijn herte doen verdroeghen
 als vlesch dat men te frytene pleght
 jn een panne, nv merct ende weght
 wie wonderlec dat waer wart sijn tale
 di een loegenneer es altemale

- 1255 die ridder di so grote haue
ende rijcheit hadde, hi quams so aue
ende wards so quite allinschelinghe
siens gelts sier hauen ende alre dinge
dat hi .xv. hondert pont
- 1260 die hi gereed had op di stont
so ouerbrachte ende ouer dreef
dat hem nyet daer af en bleef
ende dat hi na doer grote noet
sijn wonyngen vercochte, ende cume had broet
- 1265 nochtan was hi in allen desen
so verduldech als wi lesen
dat dies nyman en twiuelde doe
lutgarden gebet en halp daer toe...
Den seluen ridder sach menech man
- 1270 the hafflegeem na moenc, ende van
so gu^oeden leuene ende daer mede
so uerduldech, dat men hem dede
grote werdechheit ende ere
dies si gebenendijd ons here
- 1275 ende de werde lutgaert daer mede
die des gelijcs aen meengen dede

[25] Wie datsi een nonne van coringen verloeste

Een grauwe nonne was seer becoert
 als ghi hier moeght horen voert
 di nonne sach ouer menech iaer
 1280 jn haren slaep theuoren waer
 de gu^oede lutgard haer oppenbarde
 ende waren har gesecht dees waerde
 dat si daer af soud werdden uerloest
 met haren gebede, op desen troest
 1285 quam langhe daer na di selue ionfrouwe
 al toet hawirs toet haer op trouwe
 ende kinde haer anschijn tehant mettyen
 dat si slapende had ghesien
 daer deed haer de maghet soete
 1290 van allen haren coringhen boete..
 Alsi aen hoer was worden gewaer
 so grote cracht, doen bat si haer
 dat si haer dat oec woud beyaghen
 aen gode dat si mocht gedraghen
 1295 den arbeit van der ordenen wale
 ende dat si vleschs mocht daruen temale
 want si vleschs nyen mocht ontberen

van kinschen daghen sonder groet deren
want si van kinschen daghen qual
1300 dat sach ane luthgart al
dat si was teder ende morv, nochtan
doen sise met groten tranen verwan
so seid si toet hare, gaet van mi
van desen daghe uoert seldi
1305 vleschs mogen daruen, ende v ordyne
houden sonder eneghe pine
nv siet ocht gijs meer hebt vernomen
alsi weder tehus was comen
jnt siechus . so sedtemen voer hare
1310 vleschs, ende alsijs wart gheware
ende alsijt dvleschs voer har sach staen
so keres daer af haer ansijn saen
ende eysde haer so sere dat sijs
nyet eten en mochte en geenrewijs
1315 Dat was besocht dicwijn nochtan
ende vonden gewarlec dat si gewan
so groet eysinghe int herte daer af
dat sijt dvlesch temael begaf
ende daer na noyt sint vlesch en at..

- 1320 Oec mochtmen sien ende merken dat
 dat si den arbeyt ende de loboere
 van der ordenen so wel ter coere
 droegh, ende oec so lichteke
 dat dad was alte wonderleke...
- 1325 Dees selue nonne dier dit gesciede
 plaecht te vertellene voer de liede
 met groter scemden menechvoyt
 doen si abbdisse was wordden ende oyt
 dat deed si sinte lutgarden the eren
- 1330 om dat si haren lof woud meren

**[26] wie dat si eenre gestleker ionfrouwen die seer was becoert
 voerseide dat si dgoets vridaeghs soud verdden verloest**

- Hersplendis so hied een gesteke
 ionfrouwe di so onmateleke
 van swaren coringhen was genoept
 dat si van rouwen was meshoept
- 1335 Die bat lutgarden op genade
 dat si gode voer har bade
 ende alsi gode uoer har sere
 had gebeden, ende har ons here
 wille had laten verstaen

- 1340 sprac si toet haer weder saen...
 Troest v ende gheloues mi
 want in gu^oeden vridaghe sel di
 ouer mits ons heren ghenaden
 van allen coringen werden ontladen
- 1345 ende selt dan groten troest ontfaen
 dat sal gescien al sonder waen
 also saen ende also schire
 als de priester op houd dat dyre
 cruse gods, ende alshi sinct
- 1350 Ecce lignum, nu siet ende dinct
 wi grote cracht ende macht dat si
 aen gode hadde de maghet vri
 op di vre ende op dien dach
 dat sijt voerseide ende uorsach
- 1355 wart si van allen meshope verloest
 ende van genaden gewan si troest

**[27] Wie dat een man allene jn dien dat hise aensach rouwe gewan
 van sinen sunden.**

EEn abd uan hafflighem her ian
 hi bracht toet lutgarden enen man
 di man ward wederslaghen sere

- 1360 doen hise aensach, dies had dien here
 dien abd groet wonder, ende alsi quamen
 Daer af verre varende the samen
 so sprac di abd den manne toe
 van desen dinghen, nv hoerd hoe
- 1365 Saeghdi ginder yet saeghdi
 dat heileghe wijf, doen andwerdde hi
 van dien wiue di wi daer saghen
 ward ic so gruwelec wederslaghen
 dat mi mijn sunden alle sijn leet
- 1370 ende icse ben te betren ghereet
 ende dunct mi dat ic ben ontladen
 van minen sunden met gods genaden
 so dat ic vallen weder nyen mach
 want doen ic in haer anscijn sach
- 1375 so sceend na dat dunken mijn
 dat ic sach dat godleke anscijn
 ¶ Dat dit alsus gheuyel themale
 dat const di abd vertrecken wale

[28] Wie dat si enen genas van den uallenden ongemake

- Een wijf had enen sone, die van
 1380 den groten ovele was siec hied ian

om hem so dreef si groten rouwe
 ende et geuyel so dat dees vrouwe
 hoerde doen si lach ende sliep
 en stimme di alsus toet haer riep
 1385 gaet toet lutgarden di menegen troest
 v sone sal seker werdden verloest
 si stont op vroegh ende ginc toet daer
 ende offerde haren soene haer
 ende daer na dat dad was gedaen
 1390 so riep si onsen here aen
 ende bat voer heme de maget vri
 ende daerna optestat leid si
 haren vingher in sinen mont
 ende maecte een cruse ter seluer stont
 1395 voer sijn herte, ende daer na meer
 so en gevueld hi noch siecheit noch seer

**[29] Wie dat haer jn alre heileghen dage vtermaten vele heileghen
 oppenbarden.**

Eens tijds dat men hielt feste van
 allen heileghen, so ghewan
 sinte lutgard deuosie daer toe
 1400 so dat haer vertoende doe

menech heileghe ende mettyen saen
 liet haer die heileghe gheest verstaen
 met bliscap ende met groter feesten
 dat si weer vol van allen geesten
 1405 ende dat si van gracien vloyde
 ende van allen doeghden groyde

[30] Wie vere sybillen gheandwerd was.

Eens was si siec de werde lutgart
 ende van crancheiden seer beswaert
 dat haer van gaxis ver sibille
 1410 lieflec diendde met vrien wille
 alsi oec dede altoes sint
 dat si ind dordene quam een kint
 maer doch so brachtse doen daer toe
 een quaet geest jn weet nyet hoe
 1415 dat si vermu^oed was van arbeide
 ende toet haer seluen jnt herte seide.
 Diende mijn moeder ymanne yet
 doen si leefde, neen si nyet.
 soen betemet mi nyet wale
 1420 dat ic mi onder werpe themale.
 Daer na opten seluen nacht

dat sijt hadde int herte ghedacht
 hoerde si een stymme met beide
 haren oren, die alsus seide
 1425 jn quam nyet dat men mi soud dienen
 maer ic quam dienen dies verdienen
 al si dat hoerde van onsen here
 berespte si haer seluen sere
 ende diende haer uoerwert willechleke
 1430 met groter genuechten ende blideleke

**[31] van enen die meshoept was dat hi op har groet clerheit sach
ende dar af was hi ghestert..**

Et was oec een ander man
 die harde sere meshoept was van
 sunden die hi hadde ghewracht
 die daer om toet haer was bracht
 1435 dat hi van haer soud troest ontfaen
 als hi met haer spreke, ende saen
 als hi hoerde haer suete waert
 so sach hi bouen haer tervaert
 een onvertellec claerheit, die so
 1440 groet was, dat hi wart so vro
 dat hi hoepte dat hi siere
 66 r sunden, quite soud werdden sciere

**[32] Wie dat har ons vrouwe oppenbaerde in te deum laudamus an
dat vers Tu ad liberandum sussepturus**

Dicwile so gheuyelt als
 haer salme las de maghet vri
 1445 datte heileghegheest haer gaf
 the uerstane den sin daer af
 ende et gheuiel op enen nacht
 dat si te deum laudamus had bracht
 toet dien verse dat daer steet
 1450 dat tu ad liberandum aengeet
 jn dat uers so oppenbaerde
 de maeght maria, sinte lutgaerde
 ende geliet haer blidelec toe
 daer met verstont luthgardis doe
 1455 dat marien sunderleke
 dat verseken were ontfanckekeleke
 daer men jnne ghedinct dat si
 ontfinc gods sone maghet vri
 daer om bat si haren vrienden
 1460 dat si marien getroulec dienden

ende dat si nyet en stunden stijf
alsijt seiden, maer broecten har lijf
ende neyghden marien jnnechleke
dat weer har seker ontfenkeleke.

1465 Jc bid v dat gi dat selue oec du^oet
daer sal v comen af al gu^oet

**[33] Wie dat haer eens arms wijfs ontfarmde ende dat har god hied
datse seide portio mea**

Eens tijts so sach si een arm wijf
daer haer herte ende haer lijf
met doeghde sunderlinghe sere

1470 Doen sprac toet hare alsus ons here
jn den salm so steet ghescreuen
mijn deel es god died al moet geuen.
Dat verstaet alsus ende wale
v deel dat been ic themale

1475 Gien hebt anders op ertrijc nyet
daer om als ghi en armen syet
die v enege almoschene bid
so andwert hem ende segt hem dit
noch goyt noch seluer en es met mi

1480 dat ic hebbe dat gheue ic di
Bid voer heme ende sijt hem getruwe

[na] gi hebt ghegeuen duwe
 [da]er na nyet langhe alsi quam
 [to]et verren sybillen van gaxis vernam
 1485 [si], daer si de glosa las
 [da]d gewaerlec also was
 [al] sijt van gode had ontfaen
 [d]ied haer gereckelec dede verstaen

[33a][W]ie dat een moenc van haffligem van haer was ghetroest.

[U]an enen monc van haffligeem
 1490 vind wi also bescreuen dat hem
 [ee]n prochye was beuolen buten
 [d]aer volc in woende van dissoluten
 [l]euene, ende wonderleken seden
 [d]ie veel wonders wrachten ende deden
 1495 [d]aer hi om was tonghemake
 [e]nde bat haer dat si om dees sake
 [g]ode woud bidden harde sere
 [d]oen gaf haer andwerdde god ons here
 [s]prect ic heb ons heren verbeyd
 1500 [e]nde hi en heft mi nyet verleyd.
 [d]aer af gewan hi groten troest
 [e]nde wart van allen sorgen verloest
 [e]nde berichte sijn prochye wale

hier af laet ic nv de tale.

**[34] Wie dat har was ghegeuen te uerstan[e] eenre maght name di
osanna hied ende v[an der] verdienten dat si was die lancge
verbo[rgen] had ge[west]**

- 1505 Also help mi god de rike
dat si propheta was waerlike
want si veel dincs uerseide uorw[aer]
di haer van gode waren claer.
Eens tijts so quam int walschelant
1510 een priester daer hi rustende vant
veel heileger lichamen op ene stat
daer hi eens nachts lach gode ende b[at]
ende als hi lach in sinen ghebede
gevielt dat hi een graf op dede
1515 van alabaster stene gehouwen
daer hi vant een heileger ionfrouwen
lichame werdelec ligghende binnen
dies name dat hi nyen const gekinnen
Doen bat hi sinte lutgarden dat si
1520 onsen here bade dat hi
vertonen woude van den lichame
hoe dat was wijlneer sijn name
1523 ende van wat verdientten hi ware

[hier ontbreekt 1 folio (verzen 1524-1567 en hoofdstuktitel 35)]

[35]

- 1568 [h]adde, die wel .xij. iaer
[v]t sier heileger ordenen was
- 1570 [a]ls ic in latine las
[d]aer men alte seer voer uoer bat
[d]er heileger seleger lutgarden dat
[s]i onsen here voer hem bade
[d]at hi hem gaue sijn ghenade
- 1575 want men sorghde datte ionfrouwe
[s]ijn suster de nonne van groten rouwe
[s]oud temale verliesen har sinne
doen ginc ligghen lutgart inne
haer ghebedeken ende bat sere
- 1580 [d]aer voer gode den hemelschen here.
ende doen op stont de werde lutgart
van haren gebede, sprac si dees waert.
[M]en segghe der gu^oeder ionfrouwen datsi
[h]ar wel getroeste nv, want hi
- 1585 [s]al weder comen in dit iaer
[t]he siere ordenen, dat wart waer
want men binnen dien iare vernam
dat haer bru^oeder weder quam
ende beterde sijn leuen ende wart gu^oet
- 1590 dies god hen allen onnen mu^oet

di met sunden sijn beuaen
 dat sier sciere moten af staen.
 Nyman en sals hebben wonder
 dat sulke vt ordenen gaen, want onder
 1595 de .xij. apostelen was een quaet
 ende dinghele vielen vt haren staet.
 Daer om en sal hem nyman the sere
 verheffen, want met enen kere
 wert sijn doeght al weder slagen
 1600 wilt hi hem seluen te wel behagen
 want es hi heden goet hi mach
 morgen quaet sijn opten dach
 ende es heden en sundere themale
 hi mach hem morgen bekeren wale
 1605 daer om en sal en geen sundere
 jn meshope vallen te sere
 wantten god altoes ontfeet
 als hi sier sunden aue steet

**[36] Wie dat si der hertoeghinnen van braban[t] voerseide dat si van
 der siecheit steruen sou[de]**

Tier seluer tijt so was swaerlike
 1610 met siecheiden bestaen van urankerik[e]
 dies conincs dochter, di hertoginne

[va]n brabant was, ende wijs van sinne.
 [la]nghen tijt had si ghebeden
 [me]t boden die har boedscap deden
 1615 [lu]tgarden dat si voer har gode
 [ern]stlec bade in dien node
 [si] bat ende ontboed har saen
 [da]t si nommermeer en soud staen
 [va]n haren bedde, Ende si bat
 1620 [ha]r bouen alle dinghe dat
 [si] altesteruene har bereidde
 [ende] gods met groten hope ontbeidde
 [da]er na onlanghe so starf di vrouwe
 [ende] liet har vriende in groten rouwe
 1625 [emde] na har doed vertoende si hare
 [der] werder lutgarden oppenbare
 [ende] seide dat si soud werdden sciere
 [verl]oest genedechlec vten veghviere
 [m]etter helpen onser urouwen
 1630 [di]e si op ertrike minde met trouwen.
 [o]ec seid si van een edelen man
 [d]en borchgreue van brusele, dat hi van
 [d]esen ertrike gesceden ware
 [ee]r ment wiste oppenbare

[37] Wie datse enen wiue uerseide heym[eleke] coringhe ende wie sise daer af verloes[te]

- 1635 Uan sinte steuens een clusenners[e]
 had groet aenvechten ende grote per[se]
 van sware coringen diese aenvach[t]
 si bat lutgarden want sijs wel mach[t]
 aen gode hadde, dat sijs hem bad[e]
- 1640 dat hi aen har dade sijn ghenade
 ende har af neme die choringhen
 Doen vreghd har lutgart sunderlin[ghen]
 wat coringen datd wesen mochte[n]
 diese so sere altoes aenvochten
- 1645 Dies scamdesi har te seggen sere
 Doen sprac lutgart, mi heft ons h[ere]
 dat gi mi seggen nyen woud vertoe[nt]
 di nymanne bedrieght noch oec en h[oent]
 Daer seid haer temale de gu^oede lu[tgart]
- 1650 wat si int herte hadde teruaert
 dat si den priestren nyet seggen en [woude]
 ende troestesse daer toe dat si soude
 har bichte spreken ghewarechlek[e]
 ende betren har leuen volcomelek[e]

- 1655 [si] lietse van allen ongemake
 [so] wel gegenst ende the gemake
 [da]t si daer na met groter bliscap
 [te]n dienste gods nyet en was slap.....
 [oe]c gheuiel dies selfs ghelijc
- 1660 [e]nen conuerse di hied werijc...
 [w]at wonder wast dat har verscenen
 [h]eymelec dinghe, si had den ghenen
 [m]jet har altoes dies oghen dat sijn
 [c]laerre vele dant tsonnescijn
- 1665 [d]at harde wel sceen aen de daed
 [d]at hier na ghescreuen staed.
 [n]u hoert een wonderleke dinc
 [e]en minsce was die een sunde beginc
 [e]nde heymeleke had ghedaen
- 1670 [d]ie hi nyen durste laten verstaen
 [d]en priester van scemden als menech du^oet
 [d]ie scemenesse sijn es nyet gu^oet
 [d]aer na nyet lange quam een jn scine
 [e]nde jn ghedenten van peregrine
- 1675 [e]nde bat dien sundegen minsce saen
 [d]at hi hem sijn hoeft woud dwaen

dat hem moeste de heileghe geest
 de sunde uergeuen di hi meest
 onsage, ende als de sundeghe man
 1680 also als hijs hem bat began
 den peregrine sijn hoeft tedwae[n]
 vant hi in sinen nacke staen
 een oghe die was alte claer
 als hise sach wart hi in vaer
 1685 ende riep doen op di selue vre
 O, siet den minsce di scegen natur[e]
 jn sinen nacke gheoget es
 Doen seid de peregrijn sijt des
 seker, dat es di oghe dier nyet
 1690 en es verborgen wat gesciet
 Noch oec verborgen sijn en mach
 die selue oghe waest di v sach
 doen gi de sunde deed heymeleke
 mettyen veruoer hi wonderleke

[38] Wie dat si enen di vermoyd was va[n] biechten te horenne met haren gebede verl[oeste]

1695 Sinte lutgart de gods gheminde
 si maende de priestere di si kind[e]

@[hier ontbreken 3 folio's (verzen 1697-1827 en hoofdstuktitels 39, 40 en 41)]\$

[41]

- 1828 [m]aer doend tijt dochte onsen here
 [d]at hise woude van allen lede
- 1830 [v]erlosen, hoert wat hi doen dede
 [hi] oppenbarde har blideleke
 [da]er si weende betterleke
 [ende] danct har dat si getruweleke
 [me]nech iaer ende meneghe weke
- 1835 [de]r sunderen orber had gedaen..
 [m]jettyen so nam hi sijn hant saen
 [di]e hi aen dies crusen stake
 [vt]e recte tsijn ongemake
 [hi] vechde de tranen van haren anscine
- 1840 [ende] sprac toet hare, o dochter mine
 [jn] wil nyet dat ghi uoerwert meer
 [vo]er mijn sunderen maect enech seer
 [ma]er troestd v ende nemt jn mi vrede
 [ende] blijft gedaetslec in uwen ghebede
- 1845 [ghi] selt met rasten sonder seer
 [mij]ns vaders abolge uoerwerd meer
 [va]n den sundere genedelec keren
 [he]m te troeste ende mi the eren
 [als] ghi met tranen deed toet nv

1850 dan sal nyet falgheren aen v..
 Jn dien wesene bleef si waerlike
 toet dat si scied uan erterike

**[42] Wie datse wel vif iaer gedaedscelek[e wart] gevisentert van gods
 moeder och van den apo[stolen]**

Hier na leden wel wijf iaer
 dat si heymelec nyet oppenbaer
 1855 seide toet enen gu^oeden man
 met groten tranen dat si van
 gods moeder dagelijcs wart besocht
 ocht van den heiligen apostolen ocht
 van andren heiligen, sonder nochtan]n]
 1860 dat si dicke besocht was van
 den jngelen, nochtan in allen desen
 soen mochte har raste uolcomen ni[e]n [wesen]
 toet dat si hem allene vant
 die bouen alle sante es sant.....
 1865 Wat nuwer wonder gescied daer d[an]
 Lutgarts siele si smelte van
 minnen, ende wart gewond ende qual
 metter bruet, daer men dit al
 1869 jn canticis bescreuen vind

@[hier ontbreekt eën folio (verzen 1870-1913 en hoofdstuktitel 43)]

[43]

- [so]cht ic dien mint de ziele mine....
- 1915 [Da]nder es dat beddekijn
 [da]t salomons was, dat was so fijn
 [da]d mend te uollen geprisen nyen can
 [da]d bedde omgrepen .lx. man
 [di]e starxste di jn irael waren....
- 1920 [D]at derde beddeken wil ic nv baren
 [d]at eest beddeken daer men af seght
 [d]at scone bloyt ende blomen dreght....
 [Di]rste beddeken du^oet ons verstaen
 [d]e geen di nvwe leuen aengaen
- 1925 [d]at sijn di hen aen nemen den staet
 [u]an penytencien na wiser liede raed
 [d]ander bedde es dathen aen gaet
 [d]ie toe nemen jn heileghe daed
 [d]aer motensi seer striden binnen
- 1930 [o]p dat si selen den viant verwinnen.....
 [D]erde beddeken gelijct hen wale
 [d]i hen jn contemplacien temale
 [v]fenen, jn den hoechsten graet
 [d]at es der uolmaecter staet.....
- 1935 [O]pt dirste bedde leght de gewondde

- op dander die nyet wel en conde
 gewandelen maer wart mu^oede sa[en]
 Opt derde bedde leght sonder w[ae]n
 die al verwonnen heft de verwende
 1940 ziele di opten brudgoem lende.
 ¶ Ende als was dat sake dat si
 opd yrste bedde de maghet vri
 van hoeftsunden nyen was gewon[t]
 si sochte nochtan jn alre stont
 1945 volcomeleke haren gheminden
 als wi uan har bescreuen vinden
 want si beweende na har macht
 ende claeghde waerleke alle nacht
 di onwetelec sunden di si
 1950 mocht hebben ghedaen de maget v[ri]
 Ende dbedde der conciensien dat
 dwoegh si met tranen ende maket n[at]
 jn dander beddeken dar men op strij[d]
 daer so socht si alle tijd
 1955 haren vrient der urouwen name
 doen si ieghen haren lichame
 met sware abstinencien vacht

[hier ontbreekt een folio (verzen 1958-2802)]

- 2003 [lo]uen den genen di si mint
[w]ant minne en genen here en kint
- 2005 [mi]nt si hoge ocht mint si neder
[dr]eght si grauwe ocht bonte cleder
[mi]nt si arme ocht mint si rike
[si]jn minnet nyet sonder gelike
[si] moest anders al vtend vt
- 2010 [di]erne heten ende nyet brut
[da]t was betekent met adam
[da]er god uan sire siden nam
[e]uen , nyet uan sinen voete
[m]et welker fyguren dat ic moete
- 2015 [e]nde sal uerstaen, dat arme ende rijc
[d]aer si minnen sijn ghelijc
[e]nde van tween herten werdden een
[a]lst wel aen lutgarden sceen
[d]ie met haren lieuen here
- 2020 [w]as ver enecht also sere
[d]atd een herte ende een sin
[w]as tusschen hen noch meer noch min
[w]ant also ghelikerwise
[a]ls men werpe seer ocht lyse

- 2025 een druppele waters in een vat
dat vol van wine ware, dad
di druppele na den sinne mijn
verwandelt soud werdden jn den w[ijn]
also was har gheest puer reen
- 2030 met gode geminct ende worden ee[n]
¶ Ende dat was dat xpistoc sinen
vader bat doen hi sier pinen
neecte so bat hi sinen vader
voer die apostolen ende voer alga[der]
- 2035 di geloeuen souden bat hi
ende seide, vader ic bidde di
also als du best een jn mi
ende ic jn di, bid ic dat, si
jn ons sijn een mijn heilege v[ader]
- 2040 dit waren tekene van minnen alg[ader]
¶ Voerwert moeghdi weten wale
dat har geest was altemale
jn gode haren vrient verslon[den]
so dat si te menegen stonden
- 2045 van groter ouertulleger minn[en]
metter wiser conyncghinnen

van saba, van haer seluen quam
 Ende van wondere dat si vernam
 soen bleef jn hare en geen geest
 2050 ende wart verhaen als men leest
 ende op geuert haer geest algader
 jn den hogen hemelscen vader
 ¶ Nu wil ic dit ander boec hier jnden
 daer men mach ueel gu^oets jn vinden
 2055 ende wil dat derde te dichten beginnen
 daer ghi jnne selt mogen kinnen
 wat si wrachte uer haer deed
 ende hoe haer jn der lester noet
 god getruwelec stont bi
 2060 maer ic wille eer rusten mi
 eer ic dat derde boec beginne
 om te vergederen te bat mijn sinne...

[Derde boec]

**[1] Hier begint dat derde boec van der guoeder sinte lutgarden
 widewijs dat si ellef iaer uer haer deed blind was worden ende hoe
 dat si daer af van binnen te meer ende te uolcomeleker wart vercleerd
 ende verlicht van gode den hemelscen liechte **

Ellefaer wel uoer dat si
van ertrike scied de maget vri
wart si met beiden ogen blint
alsmen van ysaac ende iacob uint
5 mar themelsce licht bescenge d[oe]
ende quam haer uolcomeleker toe
dand teuoren the done plach
doen si met vleschleken ogen sach
maer dat claghde si allene
10 in der blintheit de maget rene
ende dat was allene haer seer
dat si op ertrike nommermeer
har gestelec vriende en soud sien
doen geloefde har god met dien
15 dat sise soud sien ind euwege leuen
Voert vind wi also bescreuen
dat har god alsus sprac toe
vriendelec ende lieflec nv hoert hoe
nemt dees blintheit verduldechleke
20 ic geloue v sekerleke
dat gi sonder veghuier te mi
selt comen, ende v uriende die ghi

nyet sien en selt hier op ertrike
die sel di sien in hemelrike

**[2] wie dat de meester van der predekeer ordene bruder iordae
verdranc ende hoe hi der gu^oeder lutgarden oppenbaerde.**

- 25 Na dien tijt soen leet nyet lanc
dat der predekere meester verdranc
met tween brudren ende daer toe
met veel lieden, nv hoert hoe
ons here met hem wonder wracht
- 30 Een licht quam in der seluer nacht
van den hemelle scinende claer
neder toet ind scep al daer
de lichame doet lach ende warp tehant
den lichame vten scep opt lant
- 35 dar quam een clare lampe di sceen
derdewerf ende virdewerf op hen tween
op hem ende sinen enen geselle
nv hoert dits wonder dat ic telle
dat di lampe keerde saen
- 40 ende wart van eenre wolken ontfaen.
Daer na gheuyelt int selue iaer

in kersauonde ouer waer
datte werde lutgard lach
in haren gebede alsi plach
45 van der priemtijt toten middaghe
et es de waerheit en es geen sage
daer quam haer grote donkereit toe
in den geeste, ende quam har doe
mettien seluen ane, een vaer
50 ende sprac toet gode doen oppenbaer
here wat gevoel ic nv
wat eest dat ic gevuele van v
had ic enegen vrient waerlike
in ertrike ocht in hemelrike
55 di uoer mi bade in mocht nyet wale
dees swarheit gevuelen noch dees quale
als dit met tranen seide lutgart
so vertoende haer een geest teruart
ende quam haer uoer har ogen daer
60 die so scone was ende so claer
dat si en const gekinnen nyet wale
doen sprac si toet dien geeste dees tale
wie ghi sijt dat laet mi verstaen

ic ben sprac hi brueder iordae
 65 meester van der predekeren ordine
 ic ben doed, ende sonder pine
 ben ic ter euweger glorien verhaen
 ende ben hier nv ter groter gauen
 comen toet v in dit hoghtide
 70 dat ic v sal troesten ende maken blide
 sijt seker dat v god sal lonen
 ende cortelinge met hem sal cronen.
 Doen bat hem voer enen man lutgart
 ende hi andwerdde ende sprac dees waert
 75 om die gorsamheit die hi
 jn allen dingen toende mi
 ende oec om dat hi v so sere
 minde in gode onsen here
 so sal god van hemelrike
 80 met hem doen genedelike
 Als hi dat geseght hadde soe
 veruoer hi ende liet se so uroe
 ende also wel getroest al si
 noyt was te uoren de maget vri.

[3] hoe dat si derdewerf volbrachte haer vasten van seuen iaren.

- 85 Doen si anderwerf nyet node
te moese geuast hadde ende te brode
so was har oppenbard dat si
derdewerf de maghet vri
de feesteleke uasten soud ontfaen
90 dar met dat si soud doen vergaen
ende af keren dat quaet daer si
voer sorgde sere de maget vri
dat nekende der heileger kerken was
van enen minsche als ic las
95 die viant was der heileger kerken
ende van dier tijt so mochtmen merken
dat si al toet in haer deed
haer uasten om en genen noet
en brac ya noch opten pasdach
100 Na dees seuen iaer so lach
si neder ende starf gestelike
ende voer met gode in hemelrike
daer ic af namaels sal seggen bat
daert sal hebben bat sijn stat.

**[5] Hoe dat een cardinael die iacob hied te rome was deed die haer
barde opten vierden dach daer na dat hi starf**

- 105 Dies selues tijts ochte daer bi
des auonts philippi et iacobi
geuielt so dat te rome verscied
een cardinael die iacob hied
dar ic hier bouen af dede gewach
110 ende daer na opten vierden dach
sach si daer si was in brabant
dat sijn ziele alte hant
opt selue vre blidelike
wart geuert in hemelrike
115 dat sach si dar si wart gestelike
verhauen selue toet hemelrike
al sijn sach seid si o vader groet
ic en wist nyet dat gi waerd doet
wanneer starf di dat seght nv mi.
120 Ets heden de vierde dach sprac hi
drie nachte ende twe daghe saen
so heb ic in dat veghuier gestaen
doen sprac lutgard ter seluer stont
waer om en makedi mi nyet cont
125 op di vre doen ghi waert doet
vader dat ic v in der noet
met minen sustren had bi gestaen

doen andwerdde hi haer weder saen
 god sprac hi en woude nyet
 130 dat gi van mire pinen yet
 word bedrueft maer als ic were
 verloest woud hi dat ic queme here
 dat gi dar af ontfaen soud troest
 ende bliscap dat ic weer verloest
 135 gi selt mi volgen cortelinghe.
 als sus waren gescied dees dinghe
 so quam weder te har seluen lutgard
 ende seid dit te haren sustren teruaert
 met bliscap ende feesten sunderlinge
 140 dit was de waerheit van den dinghe
 als doen veel gu^oeder liede wale
 getughden, nv hoert na ander tale

[6] widewijs dat si vif iaer voer seide den dach al si steruen soude.

Dies vifte iaers te uoren eer si
 van ertrijc scied de maget vri
 145 opten derden sondach na
 sincsendach als ict versta
 so las men in de kerke dye
 scone heilege euwangelye

homo quidam fecit cenam magnam
150 daer si inne van gode vernam
ende daer haer god in dede gewach
dat si soud steruen optyen dach
als men die euwangelye soud lesen
ende dad ommer waer soud wesen
155 dat si dan soud varen waerlike
ter werscapen dies edels lams vrolike.
Dit seid si sibillen ende maket har cont
ende ver sibille si mercte tyer stont
den sondach als dit soud gescien
160 want si begerde dat si mocht sien
ocht dat waer soud sijn dat si
propheteerde, ende daer bi
alsten inde van den iare
die selue sondach quam omme docht hare
165 datd bedruchhennesse ende fantoem was
om dat men die euwangelië las
homo quidam fecit cenam magnam
ende op dyen dach nyet toe en quam
die prophechie di si int iær
170 te voren propheterde van haer
Doen tenen tide vergad sibille

dier prophechien ende swegh alstille.
 Daer na in den viften iare
 op ten seluen sondach lach hare
 175 lichame opte bare doet
 nv hoerd hier wildi wonder groet
 men las doen opten seluen sondach
 tes conuents messe als men plach
 dees euwangelie want si behoerde
 180 als ver sibille van gaxis dat hoerde
 gedacht har stappans wat ouer vif ier
 lutgart voerseide ende vant al waer
 dat si hadde ghepropheteert
 ende om dat haer lof ghemeert
 185 daer af worde so seid sijt voerd
 dat si van har hoerde dees woerd..

[7] hoe dat si dies vierdes iaer voer har doet voerseide van den tarteren.

Dies uierde iaers rechts uoer har doet
 so deden de tarteren groten noet
 hungarien ende dar toe vel landen
 190 die si vingen doedden ende banden
 ende deden hen beide scande ende scade
 ende deden hen een geen genade

ende vu^oeren voerwert met mechteger hant
 so dat si quamen in dietsche lant
 195 ende hadden dlant van beem bestaen
 ende dies en groet deel onder gedaen
 so dat veel lande sere vrochten
 ende helpe ende raet daer schegen sochten
 Doen quam een predekere hied bruder bernart
 200 ende bat sere der werder lutgart
 dat si bade der macht ons heren
 dat hi de tarteren van hen woud keren.
 En es nyet irstwerf sprac si goed man
 nv, dat ic te biddene began
 205 voer desen orber dar gi mi uore
 bid, ic ben dies seker ter core
 ende wil uoer waer dat segghen v
 datte tartaren nyen selen nv
 jn dit lant hier uorwert comen
 210 Si mocht wel segghen want\$ sijt vernomen
 hadde van gode den hemelschen here
 die se minde ende werdeghde sere.

[8] hoe dat hem vertoende her bouden van barbenson.

Uan barbenschon hied hi baudwijn
 die prior was na den waen mijn

- 215 the oignies, ende oec voer waer
so was hi wijlneer menech iaer
the hauwiers cappellaen met eren
die wel const predeken dwoert ons heren
maer hi gaf hem sunderlinghen
- 220 the sere te wereleken dinghen
ende becommerd hem te seer daer mede
dat dicke brinct inne groten onvrede
Dees wart met groter siecheit beuaen
als ons distorie du^oet verstaen.
- 225 Ende als hi starf des daghs te uoren
so deed hi bringen der vtuercoren
marien van oignies vinger aldaer
ende als hij sach so sprac hi toet haer.
O werdege heilege vrouwe doen gi
- 230 leuet, so gelouedi mi
dat gi mi soud bi staen in mijn doet
helpt mi, ets tijt, ic hebs nv noet
Daer na so starf her baudwijn saen
ende ward in oignies ter erden gedaen
- 235 the sinen graue was bruder bernard
Ende doen hi was begrauen teruad
so quam brueder bernard gegaen

the hawiers weder, ende also saen
als en sach comen de werde lutgard
240 so seid si, willecome brueder bernard.
Es bruder baldwijn sprac si doet
dat si dies ureghde dies had hem groet
wonder, wie sijt wiste so saen
Doen sprac hi, hi es ter erden gedaen.
245 wat sal hier sprac hi dan nu gescien
Doen andwerdde hem lutgard mettien
ende seide, Onlanghe hier te voren
vertoende har mi mijn vtuercoren
urouwe van oignies maria ende seide
250 mijn lieue vrient stant op, en beide
nyet langer, maer bid gode sere
want ons vrient ons lieue here
her baudwijn hi es seker doet
ende hi es nv in groter noet
255 want sijn siele si es nv bracht
voer doerdeel gods ende es daer gehacht
op dese vre nv te geuene
redene van allen haren leuene.
Nu merct hier alle ghi ionfrouwen
260 wie gewarech si was van trouwen

dat si getueghde de maghet vri
ende dat si geloefde gheleiste si.

**[9] hoe dat si contemplerde gods ansijn na dien dat steet ind boec
der gestelexer minne**

Haer ureghd eens een har gestelege
vrient di har was heymelege
265 widenech dat xpistoc ansijn ware
dat si plach te siene clare.
Doen andwerdde heme de werde lutgart
stappans sprac si so oppenbard
mi, een onvertrekelec clere blic
270 ende mettier groeter claerheit sie ic
ene onsprekelec scoenheit daer bi
der glorificacien ihesu cristi
dat ic in desen leuene nyet
en conste geliden en twinteken yet
275 en ware dat si allinselinghe
van minen scouwene verde ende ginge.
De gene died sach hi seide dat si
so grote tranen de maget vri
plach te sturtene te meneger stonden
280 dat si hen onthouden nyen conden
died sagen sijn moesten met har wenen

als hadden si herten gehad uan stenen.
Twe iaer uoer dien dat sinte lutgard
van ertrike scied quam bru^oder bernard
285 the hauwiers int cloester al ouer waer
ende vant dat si gelegen had daer
siec een maent ende alletene
bereidde si hare als ocht si henen
varen soude van ertrike tehant
290 dat hi se oec gheolijd vant.
want om dat si so vtnemende sere
begerde the scouwene onsen here
so viel haer in haren sin dat si
the gode soud varen de maget vri
295 ende dat si soude uan ertrike sceden
ende ginc har daer toe sere bereden.
Doen quam bru^oder bernard al daer
ende en wart aen haer gewaer
teken en geen van eneger doet
300 maer hi mercte wel dat groet
the steruene was haer begeringe.
Doen sprac hi toet haer cortelinge.
moeder mi en dunct nyet twaren
dat ghi van ertrike nv selt uaren

- 305 Doen wedersloech sine met dru^oeue anscine
 ende seide soene dit es mi groet pine
 dat ic dees waerd moet horen van v
 want ic seer beghere nv
 gode met ontecten anscine
- 310 the scouwenne ende met hem the sine.
 Doen seid hi al lachgende dan sal nv
 mijn lieue moeder ghescien nyet v
 Doen hiefse haer ogen op mettyen
 ende sprac. en machs mi nv nyet gescien
- 315 so moet gescien sijn heilege wille
 jc wil dan swigen al stoc stille
 morgen wil ic dan op staen
 van minen bedde ende wille ontfaen
 den heilegen lichame gods ons heren
- 320 mi the troeste ende hem the eren.

**[10] wie dat si een stimme hoerde die seide. et es mi een welde te sine
 met den kinderen der minschen**

Eeens daeghs alsi haer had gekeert
 ter wantwert als ons distorieleert
 om dat si daer woude contempleren

quam daer te hare de stimme ons heren
325 daert een geestelec nonne toe hoerde
ende seide toet haer de su^oete woerde.
Et es welde te sine mi
metter minschen kindren, daer bi
soen eest geen wonder dat god gern es
330 met gu^oeden lieden dies sijt gewes.
Sinte augustijn die meester wise
gelijct de heilege ziele den paradise.
ende wel te rechte, want doend de uader
in den woerde maecte al gader
335 hemelrijc ende ertrike so sprac hi een waert
ende et was gemaect ter vaert.
maer doen hi den minsche soude hermaken
om de sundelike saken
daer en bracht hadde adam toe
340 deus here god uan hemelrike ende hoe
mocht yman di leeft vertellen wie grote
pine, de gods sone al tote
der lasterleker doed doen leed
ende noch te lidene weer ghereed

- 345 omd sminschen wille werd mogeleke
 eer hine liet steruen euweleke.
 die onste uergoud gode na har macht
 sinte lutgard want dach ende nacht
 pijnde si hare als ict versta
 350 hoe si sier pinen mocht uolgen na
 Dat deed si also uolcomeleke
 als ic van ymanne vinde waerleke
 daer om salmen de bruet ons heren
 met groten rechte werdegen ende eren.

[11] Hoe dat een stimme har toe sprac daert ene nonne toe hoerde.

- 355 Nyet vele meer waest dan een iaer
 dat hem cristus oppenbaer
 vertoende met enen bliden anscine
 ende seide mijn dochter nv sal v pine
 nemen jnde jn wil v nyet
 360 van mi laten langher yet
 Daer om bid ic v sunderlinge
 mijn dochter dat gi du^oet drie dinge
 om mi in desen lesten iare.
 Dat irste es mijn docter kare
 365 dat ghi hem danken selt dar ghi

al gu^oet af hebt, ende oec daer bi
 seldi de heiligen anropen sere
 dat si v helpen aen uwen here.
 Dander es dat ic beghere
 370 dat ghi bid uer minen sundere
 Dat derde, dat gi moght comen saen
 the mi, ende uwen loen ontfaen.
 Om dat se de viant anvechten nyen soude
 jn dat leste iaer so woude
 375 god dat si becommerde haer met dien
 drien saken, hier moghdi wonder sien.

**[12] hoe dat har god oppenbarde te paschen voer dien dat si starf
ende maria sijn moeder**

The paschen voer dien tijt dat si
 uan ertrike scied de maghet vri
 so oppenbarde hem god der gu^oeder
 380 lugarden, ende oec sijn heilege mu^oeder
 met groter clarheit ende groter glorien
 na de waerheit der historien
 Doen claghde lutgard al si plach
 dat si op ertrike ya enen dach
 385 moeste sijn dat waer haer pine
 want si met hem begerde te sine

alsi dit claghde so seiden si
 en ees geen noet lieue dat ghi
 v uoerwert meer met enegen dingen
 390 becommert want gi selt cortelingen
 met payse comen then hemelschen lone
 daer gi met ons selt spannen crone
 gaet v al v macht bereiden
 wien willen uwes nyet langer beiden.
 395 Doen si dit wiste ende had ontfaen
 so seid sijt sibillen van gaxis saen
 met groter ouden ende met uresen
 dat dit recht alsus soud wesen.

**[13] hoe dat haer de moder gods maria ende sinte ian baptista
 oppenbarden .xv. dage uoer har doet.**

Dat ic nv segge dan es geen saghe.
 400 voer dat si starf wel xv. daghe
 so oppenbarde haer de vrie
 moeder ende maeght sinte marie
 ende sinte ihan baptista dien si
 had sunderlingh lief de maget vri
 405 ende seid toet haer nv seldi saen
 van vre doeght den loen ontfaen
 ghi selt hier sijn nv corten tijt

wijn willen nyet dat gi hier langer sijt
al de porter van hemelrike
410 si beiden uwes begerelike...
Oec so oppenbaerde hare
menech heilege in dien iare
ende uerseiden hare haer inde
Oec quamen tehare sulc di si kinde
415 ende di si hier was heimelike
dier ziele dat was in hemelrike
si baden hare dat si ware
vro, want sise in haer scare
met allen heilegen souden ontfaen.
420 Dat seid si haren vrienden saen.
Doen vreghdmen haer van desen dinge
wiedwijs dat si sunderlinghe
wiste welc deen ocht dander ware
onder so vele heileghen di hare
425 dicwijl toppenbarenne plaghen.
Doen seid si ic wil v gewaghen
wie ic deen voer dander kinne
als mi god mijn lief mine minne
hem so lieflec oppenbaerd
430 soe comt vt hem een liecht teruaert

daer ic in kinne volcomeleke
 elken heileghen sunderleke.
 Nu merct wie sere dat sinte lutgard
 van godleken liechte ward verclard
 435 dat si volcomeleke mocht kinnen
 metter gracen gods van binnen
 alle de heilegen die toet har quamen
 van anscine clerleke ende met namen
 jn dat godleke liecht dat hare
 440 verschen daer ende quam oppenbare

**[14] hoe dat si de sustere berespte dat si har getiden qualec seiden
ende wat dar na geuiel.**

Si berespte de ionfrouwen
 dicke met ernste ende met trouwen
 om dat si haer ghetiden nyet
 wale en seiden, ende et ghescied
 445 wel een half iaer voer har doet
 dat si in har herte groed
 dogen hadde, dat quam daer bi
 dat si wel mercte de maget vri
 datte nonnen volcomeleke
 450 na dien dat gode was ersamleke
 haer leuen nyen beterden noch har wesen

Doen seid si ic weed wel dat desen
 sustren, na mijn doed hier sal
 ghescien iammer ende ongheual
 455 want god salt ouer hen hier wreken
 dat si har ghetiden spreken
 so qualeke ende so ru^oecloesleke
 Ende dan selens omu^oedeleke
 hen betren ende corrigheren
 460 ende selen gedinken der plagen ons heren
 ende alsi betren har leuen dan tehant
 so sal god weder af keren sijn hant
 di hi had vte gered teer wraken
 ende salt weder al gu^oet maken..
 465 Al dit gheuiel also alsi
 hadde voerseghet de maget vri.
 want also saen alsi was doed
 so wart de sterfte daer so groed
 onder de nonnen ind covint
 470 dat men also bescreuen vind
 dat binnen alte corten tide
 als men doen wiste verre ende wide
 .xiiij. geproefde nonnen daer staruen
 dier de cloester moeste daeruen

475 dat was hen grote scade uoer waer.
 Een geestlec man hi quam doen daer
 die daer twe gesustre vant
 die gestoruen waren tehant
 daer hi misse voer sanc, ende seide
 480 dat hise in een graf groef beide.
 maer saen dar na, na deser plagen
 als de sieke di daer laghen
 jnd fermerye hen willechleke
 beterden, ende volcomeleke
 485 har getiden seiden ende wale
 so verginc de sterfte temale
 ende doen hilt op de plage na dien
 dat sinte lutgard had voersien
 ende dat sijt had voerseght te uoren.
 490 Roept dan ane dees vtuercoren
 vrouwe, sijn sal v nyet af gaen
 als ghi in node sijt beuaen.

**[15] hoe dat een werelec man een har vrient in swaren sunden was
geuallen ende verloest was.**

EEn wereleke man die was
 haer sunderlec vrient als ic oec las
 495 hi was geuallen swarlec in ene

sunde, dar hi af had rene
 sijn biechte uolcomelec gedaen
 ende sijn penytencie ontfaen
 nochtan soen wart hi nyet geware
 500 heymeleke noch oppenbare
 en genen troest in sinen gebede
 ende daer om, en had de genade
 gods gedaen, hi waer geuallen
 jn meshope, daer god ons allen
 505 moet af hueden, want sunderlinge
 so es dat sorchlec uoer alle dinge.
 Doen quam dees man gegaen ter gu^oeder
 lutgarden, als toet sier eigender mu^oeder
 ende claghd har wat hi had gewracht
 510 ende wiedwijs dat hi dach ende nacht
 voer sijn sunden doghde sere.
 Doen bat si voer hem onsen here
 eenwerf ende anderwerf ende derdewerf
 maer si en dede en geen bederf
 515 want sijn vercreegh en geen andwerde
 van gode, na dien datte werde
 maeght, van hem te hebbenne plach
 want die besundegehde man hi sach

ende ghevuelde van binnen wel dat
 520 hi nyen hadde en twinteken bat.
 Alsi dat sach so ginc si sere
 worstelen ieghen onsen here.
 The leest al sine nyen conste verwinnen
 wartsi allettel ghestoerd van binnen
 525 ende seide, vergeeft hem here dees sonde
 ocht du^oed mi saen nv op dees stonde
 vten boeke dies leuens dar ghi
 mi binnen screft , ende stappans al si
 di stimme op gode vt liet ghaen
 530 so wart ons here gheneyget saen
 toet sier groter ontfarmechheiden
 ende sprac toet har sonder beiden.
 Jc heb dien man sijn sunden verlaten
 want hi hem seluen vtermaten
 535 sere, mijn dochter op v verliet.
 Ende jn heb heme allene nyet
 sijn sunden vergeuen, maer wed oec dat
 dat ics hen allen sal doen the bat
 die ghi hebt lief ende die toet v
 540 ghenade hebben dat segh ic v nv

Als god ghesproken had dees waerd
 so vercregh die man ter vaert
 genade ende troest volcomeleke
 van sunden ende van allen ghebreke
 545 ende stont beter op na den valle.
 Also moten si doen alle
 die met sunden sijn beuaen
 si moeten alle beter op staen

**[16] wiedewijs dat si starf ende wie dat si seide dat themelsche her
 in den cloester was doen si steruen soude.**

Dies saterdachs na dien sondach
 550 dat di heileghe kerke plach
 van der triniteit eerleke
 the houdenne, wart lutgard swarleke
 beuaen met enen starken rede
 daer die deed na uolghde mede.
 555 smaendaghs quam een conuers gegaen
 van hafflighem, ende ginc dar staen
 ende besochte de maghet vri.
 Ende onder ander woerde sprac hi.
 Verghaue god dat dabd ons here
 560 wiste moeder dat ghi sus sere

met sware siecheit sijt bestaen.
 Doen andwerde si hem weder saen.
 Morghen sprac si so sal comen
 mijn lieue abd ic hebt uernomen
 565 ende sal mi sien mien lieue here
 dies wonderde den conuerse sere
 wand hi en hadde en genen waen
 dad dat gescien mocht also saen.
 maer doch so swegh hi ende lied varen.
 570 Dies anders daeghs quam dabd geuaren
 binnen twee milen na daer bi
 nochtan soen wist hi nyet dat si
 siec was ocht dat har yet deerde
 maer om dat hise te siene begeerde
 575 so woud hi doen al toet har varen
 ende seid toet hen die met hem waren
 laed ons de werde lutgard heden
 varen sien, wants lange es leden
 dat ic die heilege urouwe nyen sach.
 580 Doen voer hi te hauwiers dar si lach
 ende gruetesse liefleke alse hi plach
 ende seide god geue v gu^oeden dach.
 Ende al sine sach den here

den abd, so ward si alte sere
585 verblijd, ende richt har op tehant
op har bedde, ende nam sijn hant
ende seide, ic vaer henen nv
mijn herteleke vrient van v
ende ic en laet onder den hemel
590 nyet lieuers dan v, ende wet dat wel
dat mi god mijn vaderlec here
van v getroest heft harde sere.
Als dat was gedaen voer hi
di abd ewech, ende lutgart si
595 bleef in groter bliscap daer
toten donders daghe, maer
dies donders daeghs quam ver sibille
van gaxis, na hars herten wille
ende al si hars wart geware
600 ende sise hoerde, sprac si toet hare
Sit hier bi mi vrouwe ver sibille
et es nv comen na minen wille
nv est al comen na mijn gere
ende nv es van den hemelschen heere
605 al vol dit cloester dat segh ic v.
ende hier es schegenwordech nv

van heileghen zielen een groet getal
ende onser sustre vele, di al
sijn doed, ende hier om minen wille
610 sijn comen, Daer na swegh si alstille
ende bleef dien dien vridach sonder pine
met enen grasioysen anscine
haer geest ouermids gods grasien
sueteleke in contemplasyen
615 dies saterdaeghs als neecte di vre
dat di seleghe creature
steruen soude ende har rechtinge
ende sacrament had sunderlinghe
sloech si har ogen blidelike
620 opwert te gode in hemelrike
ende staerf met feesten ende met sange
daert af weer te seghene telange
Dees ionfrouwe staer ouer waer
doen men screef .m^o. ende .cc^o. iaer
625 ende .lxvi. iaer daer mede
van den iaren ons heren, in vrede
opten negensten dach die ghelach
voer sinte ians baptisten dach
om trint vespertijt als si

630 oyt was van iaren also als mi
 distorie leert, al oppenbaer
 om trint .xl.iiij. iaer
 ende voer ten euweliken lone
 dies si gebendyet gods sone
 635 di sonder inde sal regneren
 jn hemelrike met groter eren.

**[17] hoe dat si voer har doet har ogen ontploken hadde ende sise na
 nyet toe en loec**

Alsi was doed die gods vriendinne
 so waren daer sulke nonnen inne
 die met so groter suetechheide
 640 ende met so groter bliscap beide
 waren vervult ende beuaen
 dat si wat en wisten aengaen
 ende dat si hen seluen en consten nyet
 van wonder begripen, ay nv syet
 645 wat wonder waest daercristus quam
 daer hi de ziele met hem nam
 met meneghen sante van hemelrike
 dat daer was bliscap sonder gelike..
 Et es der doder liede nature
 650 dat si bleec werden op di vre

dat si selen steruen ende oec
swert van blecheiden als een roec
maer si blicte de maget fijn
doen si starf in haer anscijn
655 als een lylie, als ic las
jn enen tekene dat si was
ene onnosele reyne maght
dat es dat gode wel behaght.
voerwert meer, die ogen di si
660 lange had toe de maget vri
die deed si oppe also saen
alst te hare doet wert soud gaen
ende die en mochse in haer doet
nyet weder toe hebben om enege noet
665 noch oec na har doed daer mede
daer god groet miracle dede ..
Haer vel van haren lichame en mocht
niet saechter sijn, so dat hen dochte
dise tasten doen ter tijt
670 datd sacht was rechts alse samijt
ende blickende daer toe verwedelike
dies si geloeft god euwelike ..
Doen men den lichame wiesch was daer

een suster een nonne die menech iaer
 675 had verloren al de macht
 van hare hant, so dat si noch cracht
 noch gewoyt had in har hant
 maer doen si den lichame gereen, tehant
 dien men daer dwoech rechts op di stont
 680 so wart har hant te male gesont
 so dat si al har dinc daer mede
 volcomeleke ende wel oec dede..

[19] wiedewijs dat si menechiaer hadde uerseghet van haren cleynsten vinghere.

EEen geestelec man was di oec dat
 voer har doed menech iaer bat
 685 vele conuersen ende veel nonnen
 dat sijs hem wouden lieflec onnen
 dat hi hadde yet van haren leden
 ende bat hen dat si har, har hant af sneden
 ende dat sijs hem hielden, op dat hi nyet
 690 ende mochte sijn daer si versciet..
 Dabdisse si dede na sijn begheren
 ende en woud hem des orlofs nyet weren
 maer was hem houd in siere beden..
 Wetti nv wat de nonnen deden

- 695 di nyet en consten helen wale
 si seiden sinte lutgarden temale
 wat hi hen bat, ende daer na quam
 hi te hauwiers , ende al si vernam
 dat hi daer was comen, so sprac sine
- 700 ane met enen ernsteghen anscine..
 O sone ic heb uernomen sprac si
 dat ghi na mijn doed wilt mi
 mijn hant af snyden, ende wondert mi sere
 wat gi daer met wilt doen lieue here.
- 705 Doen scaemde hi hem de gu^oede man
 maer hi andwerdde har nochtan
 ende seide dat es seker mijn waen
 dat se mi in staden soud staen
 beide aen ziele ende aen lijf
- 710 Doen lachte si dat heilege wijf
 ende leide haern enen vinger neder
 ende staphans sprac si toet hem weder.
 Et mach v wel ghen^veghen dat gi
 desen vingher moeght hebben van mi
- 715 moegh dine na mijn doed vercrigen.
 Daer met soen woud hi noch niet suigen
 maer sprac har toe met toeueralaten

ic ben de gene die mi nyen late
 ghenvegen moeder van vr deed
 720 en si dat sake dat ic v hoed
 ocht v hant vercrighen conne
 dat mi god te troeste dies onne..
 Doen dit te male was geseht
 ende gheandwerd ende geureht
 725 so lieten si dit varen ende ginghen
 spreken stappans van andren dinghen..
 Daer na doen de urouwen name
 doet was ende men haren lichame
 jn de kerke had gedraghen
 730 ende dat twe converse saghen
 so wachten si beide stonde ende stade
 ende sneden har af bi gods genade
 den seluen vinger daer si af
 dien gu^oeden man een teken gaf
 735 so dat daer na die selue man
 dien seluen vingher uan hen gewan
 ende liet hem genveghen daer met wale
 Daer aen so sceen gewarech de tale
 di lutgard had geseht te voren
 740 Alsus so had se god vercoren

then euweghen leuene daer bouen
daer si sal euwelec gode louen...

[20] Wiedwijs dat har lichame wart begrauen

DOen si verscheden was ende hare
heileghe lichame lach opte bare
745 so wart geureght daer menechuoyde
waer men den lichame legghen soyde
Ende et geuiel doen alst god gaf
dat daer comen was een crom staf
een abd, drie daghe the voren eer
750 si starf, ende beidde daer wanneer
si steruen soude, die selue abd seide
dat mense nygheren bad en leide
ende datd hem nygheren beter en dochte
dan in de kerke daer mense mochte
755 vfenen ende besueken van
al den lieden, daer ghewan
die abd gevolchhennesse van al den lieden
die dat alle gemeynlec rieden.
Doen groef mense ter rechter hant
760 van den chore aen de want
daer si haer ghebedeken plach

the sprekenne beide nacht ende dach
op een solemne eersam stat
hars moet wi hebben alle te bat
765 dat si ons mote met haren gebede
aen onsen here vercrigen ghenede..
Men groefse wel dan op die stat
ende jnd cloester nygeren bat
want doen si noch leefde de maget vri
770 ende har de nonnen vregghden wat si
souden aengaen alsi waer doet
want si soudse in groter noed
laten, so andwerdde sinte lutgard
ende sprac toet hen dees troestelec waert.
775 Comt alle dan the minen graue
ic en sal v nyet gaen aue
daer sal ic v in staden staen
als ic leuende heb gedaen..
Dat was een edel trostlec gelouen
780 dat gelouen dat ginc bouen
goud ende seluer godeweet
ghi ionfrouwen van mielen claeght v leet
ende v vernoy der edelre maeght
si saelt v betren op dat gijt har claght

[21] wiedwijs dat si oppenbarde har eenre nonnen na har doed ende seide dat si sonder ueghuier leed.

- 785 DOen si begraue was staphans
 vertoende si har lijsbedden van wans
 die te hauwiers ind cloester was nonne
 met groter bliscap cleer als de sonne
 Doen seide lijsbeth, O lieue urouwe
 790 bericht mi dies bid ic v op trouwe
 ocht ghi waert ind veghuyter yet
 neen ic sprac si een vre nyet
 maer ic uoer daer harde bi
 ende vuerde meneghe ziele met mi
 795 die ic met gods verhingen troeste
 ende vter pinen dies ueghuier verloeste
 ende vuresse met mi in hemelrike
 daer si sijn selen euwelike..
 Als lutgard had geseght dit, doe
 800 so dochte lijsbedden dat si sprac toe
 een ionghe nonne die machtelt hiet
 die noch leefde ende dat si har liet
 verstaen ende hiet har dat si saen
 har uolghde, dar met woud verstaen
 805 ende verstont elyzabeth

dat die nonne machtelt met
 lutgarden soud varen ende dat si har soude
 volgen na, ende staphans woude
 elyzabeth met varen, ende boed
 810 har dar toe, maer dat en bescoed
 har doen nyet een twintekijn
 want en mochte tijr tijt nyet sijn
 maer si seide mijn dochter ghi
 selt seker namaels uolghen mi..
 815 Nu merct hoe saen daer na dit dinc
 dat si voerseide in visien, toe ginc..
 Acht daghe na dien cume dat si
 machtelden riep de maghet vri
 starf machtelt, maer elyzabeth
 820 bleef leuende ende en voer nyet met..

**[22] wiedewijs dat si de sterfte die onder de nonnen was werdreef
 also alst een nonne in een visione sach.**

Na dien dat enwerf had voersien
 de werde lutgard dat soud gescien
 grote sterfte onder de nonnen
 so was daer een nonne dies god woud onnen
 825 die in een visie sunderlike
 sach dat harde ontemelike

veel liede in de kerke ronnen
 ende al si sach datd hen de nonnen
 noch nyman els en const verbieden
 830 van den nonnen ocht uan den lieden
 doen sach de nonne dat sinte lutgart
 vten graue stont op teruaert
 ende dreefse alle vter kerken
 met crachte, daer mochtmen wonder merken
 835 want daer na sonder merren saen
 so was de sterfte al vergaen.

[23] Hoe dat een edele ionfrouwe beatrijs wart gegegenst met haren wile.

Uvat dat elke nonne daer binnen
 van haren dingen const gewinnen
 van hoedu^oeken ocht van gurdele ochte
 840 van wilen, dat namensi ende dat dochte
 hen, dad grote reliquien waren
 ende groet heildom, so wast oec twaren.
 Doen was daer een edel nonne jnne
 beatrix hied si ende wijs van sinne
 845 di met haren vaderleken gu^oede
 hawiers op hief vt grote ermu^oede

ende gaf hem hars gu^oeds meldeleke
 Dees ionfrou si was gepijnt swarleke
 van enen swere di har stont
 850 jn haren hals als menegen was cont
 Dien swere di har deed di pine
 dien hieten carbunkel de phisisyne
 Dees nonne si genas hoert hoe
 si ginc henen ende nam doe
 855 den wijl dien lutgard op har hoed
 hadde, want har geloeue was groed
 ende leiden om haren hals ende saen
 was har dat groet geswel uergaen..
 Et was wel recht dat lutgart trouwe
 860 toende aen di edel ionfrouwe
 ende dat si geestelec gu^oet har gaf
 daer si op ertrike gevued was af..

[24] Hoe dat her alard de cappellaen genas.

Her alart een priester die menech iær
 pape ende cappellaen was daer
 865 hem was so seer geswollen sijn dume
 dat hi van pinen geduren const cume
 maer also vollec als hi bant

lutgarden reliquien daer op, al tehant
 so was sijn vinger al ghenesen
 870 ende liet doen al sijn sweren wesen.

[25] hoe dat de priorinne oda genesen was

Oda di priorinne was
 the hauwiers int cloester har genas
 lutgard har geswollen hant
 doen si har heildom daer op bant

[26] hoe dat een nonne har macht proefde in den lylien

875 Hier moghdi horen wonder groed
 Een nonne si had so cranc har hoed
 dat si en conste geliden nyet
 den roeke van lylien en twinteken yet..
 Doen haer dees crancheit ende dit verdriet
 880 langh had ane gehangen, gescied
 dat men op sinte lutgarden graf
 lylien sette daer har af
 eysde in den siene allene
 dat benam har de maget rene
 885 want doen si har hoed stac in de doere
 om dat si proeuen woude ocht hoere
 de roeke yet deren soud daer af

ent hare en geen beswernes en gaf
so ginc si toet opt graf te hant
890 ende nam de lylien in de hant
ende hiltse voer haren nese gereet
ende en gevelde pine noch leet
noch oec swere in har hoed
dies so was har bliscap groet...
895 Dees selue nonne daer ic telle aue
si quam eens nachts te haren graue
om dat si daer op beden woude
Ende alsi neder vallen soude
viel si met eenre oghen sere
900 jnd scarp van enen kandelere
jnd iser bouen, ende te hant
so warpse schegen har oge har hant
op dat sijs hielde dat si nyet neder
en viele, maer dat sijs in stec weder..
905 Doen sprac die nonne toter gu^oeder
lutgarden, wat eest o heilege mu^oder
wat es mi nv hier saen gescied
jc en quam hier elders om nyet
dan ic v eren ende werdegghen woude
910 Ende daer ic neder vallen soude

so uerloes ic mijn oghe die ghi
 ghehued soud hebben te rechte mi
 ende daer ic wachtende was af geual
 dats mi vergaen the lede al..
 915 mettyen stont si oppe saen
 ende ouer corten tijt ginc staen
 har oghe op har rechte stat
 als si teuoren stont ocht bat

[27] hoe dat maria van hawiers gesont wart.

Een nonne si was te hawiers inne
 920 die maria hied, die oec har sinne
 bina had verloren, so sere
 had si di ionfrouwe den hoedswere
 also als veel lieden dochte..
 Si hadden so swarlec dat si nien mochte
 925 gherusten en corte vre daer met
 van groter pinen in en geen let
 maer viel opd erde menechuoit
 van groter starker ongedoit..
 Eer daer na leed een corte stont
 930 so wart dees nonne weder gesont
 dat dede lutgarden wijl dien si

the dragene plach de maghet vri
 so dat si daer na in har hoed
 en doeghde pine cleine noch groed

**[28] hoe dat een vrouwe die in arbeit ginc van kinde verloest was
 met lutgarden gurdele**

- 935 Een edel urouwe daer ic af vinde
 dat si in arbeit ginc van kinde
 swarlec ende sorchhelec oec daer mede..
 Nv hoert wat men der urouwen dede
 men haelde enen gurdel ter vaert
- 940 van perts hare dat sinte lutgaert
 die heilege maeght dat heilege wijf
 the dragene plach aend bloete lijf
 daer si haren lichame mede
 castide ende oec pine dede..
- 945 Dat gurdel leide die sieke urouwe
 op haren licham om hoep ende trouwe
 die si hadde ter werder lutgaert
 ende wart daer met verloest teruaert
 ende baerde een kint met urouden sonder
- 950 eneghe pine dat was groet wonder..
 Dat si dit dede ende des ghelijc
 dicwijl aen arme ende aen rijc

dat es geprueft genoegh ende sere..
Nu si geloeft de hemelsche here
955 di wonder met sinen heiligen werct
daer hijt gheloeue sere met sterct
daer toe had hi dees maeght vercoren
ther gu^oeder tijt was si gheboren
want si met gode jn hemelrike
960 sal leuen ende leeft ewelike....
Dees maeght die god sus vtuercoes
si moete voer ons bidden altoes
dat ons god ter noet bi sta..
Amen dicant nvnc omnia....